NAJER FOLKSBLAT
Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

פרייז 15 גראשען

10 זייטען

נייער פאלקסבלאט

№ 234 | Łódź, Wtorek, 13 października 1936 | אדרעס: לאדז, פעטריקאווער 21 טעל. 224-71 Adres Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71. Skrz. poczt. 1,06 | לאדז, דינסטאג פ' נח כ"ז תשרי תרצ"ז | 14-טער יאהרגאנג

געענדיגט דער שטרייק אין א"י
די אקציע פון די אראבער איז אדורכגעפאלען

ירושלים, 12 (יט"א טעלעג.)

נאך 6 חדשים שטרייק האבען די אראבער היינט אנגעהויבען צו ארבייטען, די געוועלבער זענען געעפענט געווארען, דער גאסען-פערקעהר איז א נארמאלער.

די קאמוניסטען האבען פערשפרייט פלוג-בלעטער אין וועלכע זיי רופען צום ווייטערדיגען שטרייק טראץ דעם בעשלוס פון אראבישען הויפט-ראט. די דאזיגע אויפרופען האבען נישט געהאט קיין שום ווירקונג. א טויזענד-קעפיגער עולם איז געקומען היינט אין אמאר-מעטשעט מתפלל זיין פאר די געפאלענע אראבער. דעם גרויס-מופטי האט מען געמאכט גרויסע אוואציעס.

די אראבישע פרעסע ווייזט נישט ארויס קיין גרויס ענטוזיאזם צוליב'ן פערענדיגען דעם שטרייק, הגם זיי האלטען, אז די אינטערווענץ פון די 4 אראבישע מלכים איז א וויכטיגע פאליטישע דערגרייכונג.

די העברעאישע פרעסע שרייבט וועגען דורכפאל פון דער אראבישער אקציע, ווייל זיי האבען נישט דערגרייכט קיין איין פונקט צוליב וועלכער דער שטרייק איז ארויסגערופען געווארען. דער ישוב האט נישט נאר בעוויזען איינצוהאלטען זיינע פאזיציעס נאר זיך נאך פערשטארקט, די אקציע האט בעוויזען, אז די אראבער דאמינירען נישט אין לאנד, די וועלט ווייסט אויך, אז די אראבישע פיהרער טראגען אויף זיך די אחריות פאר די מאטעריעלע פערלוסטען און פאר די קרבנות.

די פרעסע קריטיקירט די רעגירונג און ווייזט אן אויף דער אינערליכער געפאהר וואס דראהט נאך. „דבר" שרייבט, אז דער קאמף איז נאך א שווערער און מ'דארף נישט גרינגשעצען די לאגע.

87-טער יודישער קרבן
פון דעם אראבישען טעראר אין ארץ-ישראל

ירושלים, 12 (יט"א טעלעג.)

נישט קוקענדיג דערויף וואס דער שטרייק איז שוין אפגערופען, פיהרען נאך די אראבישע עקסטרעמיסטען זייער טעראר-אקציע אין ברייטסטען פערנעם.

אין דזשעדא נישט ווייט פון נהלל איז היינט דערשאסען געווארען אויף טויט דער יודישער קאלאניסט פון יאדזשור מרדכי פעלדמאן. פעלדמאן האט געדינט אין דער הילפס-פאליציי.

דער אומגעקומענער מרדכי פעלדמאן האט געשטאמט פון גאליציע. ער איז געווען אלט 24 יאהר. ערשט מיט 2 יאהר צוריק האט ער זיך בעזעצט אין ארץ ישראל. ער איז געווען א מיטגליד פונם ארבייטער-קבוץ אין יאדזשור.

מרדכי פעלדמאן איז דער 87-טער יודישער קרבן פון דער בלוטיגער וואקכאנאליע אין א"י.

אין בית שאן האט מען אונטערגעצונדען די נאפט-רעהרען.

קרית ענבים און עטרות זענען בעשאסען געווארען דורך טעראריסטען, אויך די ירושלים'ער פארשטאט קבוצה שאול איז בעשאסען געווארען, קיינער האט נישט געליטען.

אויפ'ן וועג ירושלים—תל-אביב, 5 קילאמעטער פון תל-אביב איז בעשאסען געווארען א מיליטערישער לאסט-אויטא.

אויטאבוסען — אהן פאליציי און מיליטער-בעגלייטונג

ירושלים, 12 (יט"א טעלעג.)

היינט האט דער דיסטריקט-קאמיסאר פערעפענטליכט א קאמוניקאט, אז די אויטאבוסען צווישען ירושלים און תל-אביב וועלען מעהר נישט בעגלייט ווערען דורך פאליציי און מיליטער, די בעפעלקערונג ווערט אבער געווארענט נישט צו פאהרען אויף די וועגען ביינאכט.

וועמענס האנט עס שטעקט אין אלע אומגליקען!

בערלין, 12 (יט"א טעל.)

די נאצי-פערלאגען אין דייטשלאנד האבען אנגעהויבען צו דרוקען אנטי-יודישע און אנטי-סעמיטישע בראשורען אין דער אראבישער שפראך, די בראשורען זענען בעשטימט פאר די אראבער אין ארץ-ישראל און אין אנדערע לענדער.

היטלערס „מיין קאמף" איז ארויסגעגעבען געווארען אין א קינדער-אויסגאבע.

ווירדיגער פראטעסט
פון יודען, קעמפער פאר פוילען'ס אומאפהענגיגקייט

ווארשא, 12 (טעלעפאניש)

די הויפט-פערוואלטונג פונם יודישען קאמבאטאנטען-פעראיין (קעמפער פאר פוילען'ס אומאפהענגיגקייט) האט פערעפענטליכט א רעזאלוציע אין שייכות מיט די לעצטע דיסקוסיעס ארום דער „יודישער מאסען-עמיגראציע" און „עוואקואציע", וואס קומען פאר אויפ'ן אינטערנאציאנאלען און פוילישען באדען.

אין דער דאזיגער רעזאלוציע ווערט, צווישען אנדערען געזאגט, אז יודען וואוינען אין פוילען, ד. ה. זיינען עס איז בכלל ענטשטאנען די ערשטע פוילישע מלוכה'שאפט.

די יודען — ווערט אין דער רעזאלוציע געזאגט — זענען ענג און מיט אומצוריסבארע פעדים פערבונדען מיט דער פוילישער ערד, מלוכה און פאלק, און מ'טאר די יודען בשום אופן נישט בעטראכטען אלס א פרעמדען עלעמענט. די יודען האבען בייגעשטייערט פאר דעם אלפוילישען קולטורעלען און מאטעריעלען פערמעגען וויכטיגע ווערטען.

די יודישע קעמפער פאר פוילענס אומאפהענגיגקייט פראטעסטירען דעריבער געגען דעם פלאן פון א יודישער מאסען-עמיגראציע, וועלכער האט אגב נישט קיין שום ממשות'דיגען ווערט. דער עמיגראציע-פלאן איז אזא, וואס קאן גורם זיין צו דער אפשוואכונג פון דער יודישער צוגעבונדענקייט צו דער פוילישער מלוכה, און ער איז בעליידיגענד פאר דער דריי-און-א-האלב-מיליאנער יודישער בעפעלקערונג אין פוילען.

צום סוף ווערט אין דער רעזאלוציע שארף פראטעסטירט געגען דעם הייפעל, וואס זאגט זיך ארויס פאר די פלענער פון דעם דאזיגען מין, וואס זענען שעדליך און שענדליך.

ענטדעקט די נארא-דרוקעריי
וואס האט פראדוצירט אויפרופען געגען יודען און מלוכה-פערזענליכקייטען

ווארשא, 12 (טעלעפאניש)

די ווארשאווער פאליטישע פאליציי איז געקומען אויף די שפורען פון דער אומלעגאלער נארא-דרוקעריי, אין וועלכער עס האט זיך געדרוקט די „שטאפעטא" א. א. אומלעגאלע אויפרופען געגען יודען און געגען מלוכה-פערזענליכקייטען.

די דרוקעריי האט מען ענטדעקט אין א האנדעלס לאקאל אין צענטער-שטאט.

ווען פאליציי איז אריין אין דעם לאקאל, האט זי דארט געפונען א פערבארגענע דרוק-מאשין, שריפט און אפגעדרוקטע עקזעמפלארען פון די נארא'שע „חכמות".

עס זענען ארעסטירט געווארען עטליכע צוהעלפער-פערזאנען.

די פרטים וועגען דער אויספארשונג ווערען דערווייל געהאלטען בסוד.

מ'ווייסט, אז דער פראקוראר קוואליפיצירט די שולד פון די ארעסטירטע אונטער די ארטיקלען 55, 56, 57 פון שטראף-קאדעקס, וואס בעדראהט — מלוכה פערראט.

50 טויזענד ווארשאווער יודען
ווענדען זיך טאג-טעגליך נאך הילף אין די גמילות-חסדים-קאסעס

ווארשא, 12 (טעלעפאניש)

היינט איז פארגעקומען אן אלגעמיינע פערזאמלונג פון אלע ווארשאווער גמילת-חסדים-קאסעס.

פון דעם אפגעגעבענעם בעריכט איז צו זעהן, אז א'ערך 50 טויזענד ווארשאווער יודען ווענדען זיך טאג-טעגליך נאך הלוואות און שטיצע.

דער טעראר געגען די יודען אין באגדאד

ירושלים. ווי עס טיילט מיט „א ריפאע" פון באגדאד, האבען די ערשטע טעג סוכות גרויסע מיליטערישע כוחות געהיט די יודישע שוהלען אין באגדאד. די פאטרולען אין די יודישע קווארטאלען זענען פערשטארקט געווארען. פונדעסטוועגען האט מען דעם צווייטען טאג סוכות געווארפען א באמבע אויפן יודישען קלוב „א זוראא" און אן אנדער יודישער קלוב איז אונטערגעצינדען געווארען. די יודען געהען ביינאכט נישט ארויס פון די הייזער און בעזוכען נישט קיין פערגוויגונגס-הייזער. דער חכם באשי האט זיך געווענדעט צום אינערן-מיניסטער און איהם געבעטען, ער זאל אננעהמען די שטרענגסטע מיטלען געגען דער טעראר-כוואליע, וואס איז גענערירט געגען דער יודישער בעפעלקערונג.

אונזער ווארט

הייליגע הכחשה

יודישע בלעטער זענען פון תמיד אן להוט און לייכט אויפ'ן אויפנעהמען א גוט ווארט וועגען יודען, ובפרט ווען זיי זאגט ארויס עמיצער פון די חסידי אומות העולם, אדער סתם אפיציעלע צי ציווילע מאכט-האבער.

די גוטע רייד און שמן-זית'דיגע מיינונגען וועגען אונז צוליינען מיר אויף טעלערלעך, און מיר טרייסטען זיך: שאט'ס יודען, די וועלט איז נאך נישט אזוי שלעכט, נישט אלץ נאך איז פערבעסטיאלישט געווארען, עס זענען נאך דא שטיקלעך מענשען אויף דער וועלט.

אזא „פראקטיק" אזויצוזאגען האבען מיר לעצטענס געהאט מיט דעם אוקראינישען ארציבישאף בוטשקא, וועלכער האט מיט א צייט צוריק געגעבען אן אינטערוויאו א יודישען זשורנאליסט, אין וועלכען ער האט זיך שארף ארויסגעזאגט געגען יודען-רדיפות און אנטיסעמיטיזם.

אמווינציגסטען קומט „א דאנק אין פופיק" אנגעכטען גלויביגען קריסט פארן ארויסזאגען זיך געגען די דאזיגע פערברעכענס געגען דער עלעמענטארסטער מענשליכער עטיק, אבער אז דער אוקראינישער ארציבישאף האט געזאגט, אז ער איז „געגען" — האט מען געענטפערט מיט א דיינו... אויך גוט!

איצט קומט אבער דערזעלבער ארציביסקופ בוטשקא מיט א בריף אין דער לעמבערגער „דילא", אין וועלכען ער לייקענט אפ דעם פאקט, אז ער זאל האבען געגעבען אן אינטערוויאו אין שוץ פון די יודען, און ער דערקלערט, אז ער וועט זיי שטיצען ערשט דעמאלט, ווען זיי וועלען זיך אלע אויסשמד'ן (א דאנק דעם איבערשטען, וואס בלויז דאס... ס'האט געקאנט זיין נאך ערגער, ווארום — אויסגעהרג'עטע אין א געוועהנליכען אוקראינישען פאגראם איז נאך לייכטער צו שיצען!).

דער דאזיגער ארציבישאף לייקענט איצט שוין אן פיין, און די הכחשה איז דאך זיכער א הייליגע און צוליב הייליגע צוועקען. ער ווארפט אוועק דאס עלעמענטארע ביסעל פון מענשליכען פרייגדליכען צוזאמענלעבען — דעם גאנצען ופרוש עלינו סוכת שלומיך...

אז, ס'איז אויס „קוטשקעס" ווערט בוטשקא אויס מענש!

טאג-טעגליך

געגענזייטיגע ליבע...

די שווארצע העמד געגען דער איצטיגער פראנצויזישער רעגירונג, וואס גייט אן טאג-טעגליך, איז נושא פירות, ובפרט, אז זי ווערט נאך אונטערגעשטיצט פון סטאטיסטיק-ציפערן, וואס בעווייזען, אז ברויט אין פאריז איז טייערער געווארען (פון 1,60 א קילא אויף 2,15), און אז אויך די ארבייטסלאזיגקייט האט זיך עטוואס פערגרעסערט.

די פערשידענע אינלענדישע און אויסלענדישע קאריקאטור - פאבריקאנטען מיידען דערביי נישט אויס די געלעגענהייט צוצוגיסען אייל אינם פייער, וואס עס צובלאזען פולק. דע-לאראקס „פייער-קרייצלער" אונטער פערשידענע מאנטלען.

און דער פאלקסגוניק שפאצירט פראנס און פרייט אינם שפעסען-פעלעכטל און פרעגט:

„די גוואלדטאט איז פאר אונז א נ'עקעלהאפטער ענין. אויב אבער מיר וועלען אויסגעשטעלט ווערען פארן אנגעזיכט פון גוואלדטאטען, וועט אונז קיין שרעק נישט בעהערשען. מיר געהערען נישט צו די יעניגע, וועלכע שטרעבען צו בלוט-פערגיסונג. מיר זענען אבער גרייט אפצוגעבען אונזער גאנץ בלוט פארן וואויל פונם פאטערלאנד. בעמיהט זיך צו שטרעבען צו אחדות און פערגעסט קיינמאל נישט — אומאפהענגיג דערפון, צי איהר זענט גלויביגע, צי נישט גלויביגע, אז דער לאזונג פון אונזער מערב-ציוויליזאציע דארף זיין: „ליבט זיך געגענזייטיג!"

פון „געגענזייטיגער ליבע", וואס דער פראנצויזישער פאשיסטישער לידער פרעדיגט, איז אבער משמעות גאנץ ווייט, און עס איז אויך מעהר, ווי זיכער, אז ער איז זי לחלוטין נישט אויסען, ווארום פונקט אזוי, ווי די אנדערע פאשיסטישע פיהרער וואס רייטען אויפ'ן בענקעל פון פינסטערניש, נוטיגט ער זיך אין דעם פונקט-פערקעהרטען, אינם להיפוכ'דיגען — אין דער ערבוביה, אין דער בהלה, בעת וועלכער עס איז א סך לייכטער צום בענקעל צוצוקומען און פערשאפען די „מערב-ציוויליזאציע" פאר א טאפ לינזען און מאכען קאריערע אויף דעם גרויסען אומגליק פון דער וועלט און ווייסטען עלענד פונם מענש!

מ.

„אויפ'ן שפּאַניען־פראָנט קיין נייעס"...

סתירות'דיגע קאָמוניקאַטען פון ביידע צדדים

מ אַ ד ר יד, 12 (ספּ. טעל.)

אין דעם אָפיציעלען קאָמוניקאַט ווערט מיטגע־מיילט, אז אויפ'ן צפון־פראָנט, אויפ'ן צפון־מערב־פראָנט און מזרח־אַפּשניט הערשט רוה.

אויפ'ן מיטעל־מערב־אַפּשניט רוקט זיך ווייטער רעגירונגס־מיליטער פאָראויס דורך ווילא סאַנטע זי מאַנטי אין די טיף פון דער פּראָווינץ בורגאָס. דאָס דאָזיגע מיליטער האָט אויפגעוויסען אַ צבאהן־ליניע, וואָס פיהרט קיין קווינט לאַנא. די רעגירונגס־אַרטילעריע האָט באָמבאַרדירט בעלביטע, אויפ'ן דרום־פראָנט הערשט רוה, אויפ'ן אַפּשניט סיערא וואַדאראַמאַ שיסט מען זיך אַדורך.

ר אַ ב אַ ט, 12 (ספּ. טעל.)

די ראַדיאָ־סטאַציע פון סעוויל איז מודיע, אַז אין אנדאַלוזיען האָט דאָס מיליטער פון די אויפ־שטענדיגע נאָכ'ן פערנעהמען ווילא האַרטע, איינ־גענומען די געגענד עספּאַל אינ'ם ראַיאָן קאַצערעס כאַפּען די אויפשטענדיגע אריין אין געפאַנגענשאַפט אַ טייל סאָלדאַטען פון דער פאָלקס־מיליץ. אין דער פראָ־ווינץ אַוואַלאַ איז פאָרגעקומען אַ פערביסענע שלאַכט. דאָס רעגירונגס־מיליטער האָט פערלוירען אַנערך 400 דערהרגעטע. אויפ'ן אַפּשניט סאַן־מאַרטין האָט דאָס רעגירונגס־מיליטער פערלוירען אַנ'ערך 500 דערהרג'עטע און פערוואונדעטע.

ב ו ר ג א ס. 12 (ספּ .טעל.)

די ראַדיאָ־סטאַציע אין בארצעלאנא האָט היינט אנגעגעבען אנ'אַפּעל צו אַלע ארבייטער אין דער וועלט. אויפפאָדערענדיג, אַז זיי זאָלען זיך צואיילען מיט זייער הילף.

מ אַ ד ר יד, 12 (ספּ. טעל.

אינ'ם אָפיציעלען קאָמוניקאַט ווערט געזאָגט, אז נ'אַך אַנגריף פון די אויפשטענדיגע צווישען אלגוביערא און לעצינאַנאַ אין דער פּראָווינץ הו־עסקאַ איז איינגעהאַלטען געוואָרען. אויפ'ן דרום־פראָנט איז פאָרגעקומען אַ פערביסענער קאַמף. די אויפשטענדיגע האָבען זיך געמוזט צוריקציהען, אויפ'ן אַפּשניט מאגו אַטאַקירט שטאַרק דאָס רע־גירונגס־מיליטער דעם שונא אין הורגאָס (פּראָווינץ טאָלעדא), צווינגענדיג איהם אָפּצוטרעטען אויסער־געוועהנליך פערביסענע שלאַכטען קומען פאָר אין די גאַסען פון אוריעדאָ. דער בית־עולם איז פּער־זייט מיט טויטע קערפּערס פון די אויפשטענדיגע. דאָס רעגירונגס־מיליטער האָט, רוקענדיג זיך פאָראויס, פערנומען דעם גאַנצען קוואַרטאַל סאַן־לאַזארא.

אויפ'ן אַראַגאָנישען פראָנט, האָט דאָס רע־גירונגס־מיליטער פערנומען גראַניא דע סאלא און קאַסאַפּאַביאַ. אָפּשטויסענדיג אַלע קאָנטר־אַטאַקעס מאָנטע אַראַגאָן, נעבען הועסקא איז בעהערשט דורכ'ן רעגירונגס־מיליטער.

מ אַ ד ר י ד, 12 (ספּ. טעל.)

דער פּרעמיער לאַרגאָ קאַבאַלעראָ האָט היינט איבערגעפּריה בעזוכט עטליכע אַפּשניטען פונם מיטעל־פראָנט, וואו ער איז ענטוזיאַסטיש בעגריסט געוואָרען דורכ'ן רעפּובליקאַנישען מיליטער. צוריק־קומענדיג אין דער הויפּט־שטאָט, האָט ער קאָנפע־רירט מיט'ן שעף פון גענעראַל־שטאַב און מיטן אויסערן־מיניסטער.

די קאָלאָסאַלע סומעס וואַרטען אויף דיר!

9 געווינסען צו 100.000 זל.
4 געווינסען צו 75.000 זל.
15 געווינסען צו 50.000 זל.
28 געווינסען צו 25.000 זל.
23 געווינסען צו 20.000 זל.

ווי אויך אַ סך געווינסען קלענער ווי 20.000 זל.

די ציהונג פון דער 1־טער קלאַס 37־טער לאָטעריע שוין דעם 22־טען ד. ח.

קויף זאָפאָרט דיין גליקליך לאָס אין דער בעריהמטער קראָקאווער קאָלעקטור

געברידער סאַפּיער

קראָקאָ, רינעק גל. 6.

בעשטעלונגען ווערען ערלעדיגט תיכף. קאָנטאָ № 414.400 P. K. O

אויפרייס אין אַנ'אַמוניציע־פאַבריק

ב ע ר ן, 12 (ספּ. טעל.) אין דער אַמוניציע־פאַבריק אין אַלטדאָרף (אורי־קאַנטאָן) האָט עקס־פּלאָדירט אַ גראַנאַט. 3 פּערזאָן זענען דערהרג'עט און 3 פערוואונדעט.

איראַקער יודען מאַכען שבת פאַר זיך

לאָ נ ד אָ ן, 12 (יט"א טעל.)

„ווייטער־ביוראָ" מעלדעט פון באַגדאַד, אַז דער הרב הכולל האָט אין נאָמען פון 100 טויזענד יודען, וועלכע וואוינען אין איראַק אָפּגעגעבען אַנ'ערקלערונג, אין וועלכער ער גרעניצט זיך אָפּ פון די ציוניסטען סיי אין ארץ־ישראל און מחוץ ארץ־ישראל. אין דער ערקלערונג ווערט געזאָגט, אַז די יודען בלייבען איראַקער און זענען אַרומגע־נומען מיט די נאַציאָנאַלע געפיהלען פון איראַק.

באָיקאָט — דער נייער לאָזונג פון די אַראַבישע עקסטרעמיסטען

ד מ ש ק (יט"א) דער־סקריש. פּאַלעסטינער דעלע־גאַציע אין זשענעווע האָט פערעפענטליכט אין די הי־גע אַראַבישע צייטונגען אַ קאָמוניקאַט, אונטערגע־שריבען פון עמיר שאַקיר אַרסלאַן, אַז היות ווי די פערשטאַרקטע מיליטער־עקספּעדיציע קיין א"י בע־וויזט, אַז ענגלאַנד שטרעבט צו „פערניכטען די מו־זולמענער אין אַראַבער אין א"י און גרינדען אַ יי־דישע מלוכה, דעריבער מוז מען מעורר זיין די מו־זולמענישע וועלט צום קאַמף קעגען ענגלאַנד". כדי דער דאָזיגער קאַמף זאָל געפיהרט ווערען אויף אַ געזעצליכען אופן, מוז מען ערקלערען אַ באָיקאָט אויף ענגלישע סחורות אין אַלע מוזולמענישע און אַראַבישע לענדער און אומעטום זאָלען געשאַפען ווע־רען לאָקאַלע קאָמיטעטען, וואָס זאָלען דעם דאָזיגען באָיקאָט דורכפיהרען.

ד מ ש ק (ימ"א) ווי יט"א האָט שוין זיינערצייט מיטגעטיילט, האָט דער אַראַבישער נאַציאָנאַלער בלאָק אין דאַמאַס (סיריען) בעשלאָסען צו ערקלערען אין סיריען אַ באָיקאָט אויף אַרטיקלען פון דער יודי־שער א"י־אינדוסטריע. איצט האָט דער נאַציאָנאַ־לער בלאָק בעשלאָסען איינצוהענגען אין אַראַבישע געשעפטען שילדען מיט דער אויפשריפט: „דאָ פער־קויפט מען נישט קיין ציוניסטישע סחורות".

אומרוהען אין אַלעפּאָ

3 דערהרג'עטע און 30 פערוואונדעטע

פּ אַ ר י ז, 12 (ספּ. טעל.)

אין אַלעפּאָ זענען נעכטען פאָרגעקומען בלוטיגע צוזאַמענשטויסען צווישען קריסטען און מוסולמענער.

3 פערזאָן זענען דער'הרג'עט און אַנ'ערך 30 זענען פערוואונדעט געוואָרען. צווישען די פערוואונדעטע געפינען זיך עטליכע פּאָליציי־אַגענטען. די קריסטליכע געוועלבער זענען גע־שלאָסען.

גרויסע שׂרפה אין אַ רומענישׁ שטעטעל

25 יודישע הייזער אוועק מיט'ן רויך

ב ו ק אַ ר ע ש ט, (ימ"א) אין שטעטעל רע־דאוטי (מאָלדאַוויען) איז אויסגעבראָכען אַ שׂרפה דאָס פייער האָט פערניכטעט 25 הייזער, אין וועל־כע עס האָט געוואוינט די יודישע אָרימקייט. צעהנדלינגער יודישע משפחות האָבען פערלוירען זייער גאַנץ האָב און גוטס. בעת דער שׂרפה האָ־בען זיך אָפּגעשפּילט הארצרייסענדע סצענעס. קיין מענשען־קרבנות זענען, צום גליק, נישט געווען. די נויט צווישען די נשרפים איז אַ שרעקליכע. פון די 25 הייזער זענען בלויז צוויי געווען פער־זיכערט.

Dr. med. L. Berman

צעגעלניאַנאַ 15, טעל. 149-07

ספּעציעל־אַרצט פאַר מענער · שוועכע־בע האַנדלונג און סעקסועלע בעראַטונג

נעמט אָן פון 8—11 און פון 4—8 אָווענט.

זונטאָג פון 9—1 פאַרמיטאָג

פאַר אונבעמיטעלטע — לעטשניצע־פּרייזען

Dr. med. Sadokierski

כירורג פון ציינען און יאַסלעס

האָט זיך איבערגעצויגען אויף

Piotrkowska 56, tel. 129-77.

Dr. REICHER

פּאַלודניאָווא 28, טעל. 201-93

ספּעציאַליסט

פאַר מענער · שוועכע · בעהאַנדלונג

סעקסועלע בעראַטונגען פון פּסיכאָ · אַנאַליזע

נעמט אָן פון 8—11 פון 5—8 אָוונט.

זונטאָג און חגאות פון 9—12.

Dr. Zalcwasser

כירורג

CEGIELNIANA 19, tel. 125-27

נעמט אָן פון 1—2 מיטאָג און פון 4—6 אָוונט

Dr. Wołkowyski

ציגעל־גאַס 11, טעל. 238-02

ספּעצ. פאַר טריפּער, סיפילים און הויט־קראַנקה.

בעהאַנדלונג פון מענער־שוועכע

נעמט אָן פון 8—11 ביינאַכט און 4—9 אָוונט

Dr. med. Trepman

ספּעציאַליסט פאַר טריפּער, סיפילים און הויט־קראַנקהייטען.

בעהאַנדלונג פון מענער־שוועכע.

זאַוואַדזקאַ 6, טעל. 234-12

נעמט אָן פון 8—11 נאָכמ. און פון 6—8 אָווענט

Doktór Z.

HENRYKOWSKI

ספּעציעל־אַרצט פאַר מענער - שוועכע, ווענערישע און הויט־קראַנקהייטען

טראַוגוטאַ 9. טעל. 262-98

נעמט אָן פון 8—1 און פון 5—9 אָווענט

זונטאָג פון 9 פריה ביז 12.30 מיטאָג

פאַר אונבעמיטעלטע — לעטשניצע־פּרייזען

Dr. Wajnberg

ספּעציאַליסט פאַר לונגען, האַרץ און סקלעראָז קראַנקהייטען

פּיעטריקאָווער 145

טעל. 126-02.

נעמט אָן פון 9-10 פריה, 3-5, 8-9 אָוו.

אויערען, נאָז און האַלז און לונגען־קליניק

מיט בעטען פון Dr.

Z. RAKOWSKI

פּיעטריקאָווער 67. טעל. 127-81

נעהמט אָן שטענדיגע קראַנקע (צוועק אָפּעראַציע א. אז. וו. ווי אויך אַמבולאַטאָ־רישעס פון 9-2 און פון 4-8 אָווענט

ביי דער קליניק איז טעטיג

אַ רענטגען־גאַבינעט

פאַר דורכלייכטונגען און אַלערליי פאָטאָגראַפיעס

Dr. J. Ajzner

powrócił

ZAWADZKA 30, tel. 101-62

Przyjmuje od 6—7 w.

געדענקט, שטשעשליווי

ביי

אַ גרויסער אויסוואַהל פון אָריגינעלע ביליגער און טאָמאַשאָווער סחורות אויף אַנציגער און פּאַלטענס פון די בעסטע קוואַליטעטען ווי אויך פערשידענע רעשטען

מיט 30% ביליגער

קומט און איבערצייגט אייך!

R. Szczęśliwy

לאָדז, 5 נאַוואָמיעסקאַ 5

טעל. 156-09.

געדענקט פּראַנט II שטאָק.

אַכטונג, פאַרבען־הענדלער!

עס ווערט בעקאַנט געמאַכט, אַז דאָס בעוואוסטע פאַרבען־געשעפט א. ס.

„ל. ה. בערגער"

לאָדז, דרעוונאָווסקאַ 5, טעל. 133-39

איז ווידער געעפענט און עמפּפעהלט זיך די געעהרטע לאָדזער און פּראָווינצער קונדשאַפט.

כוס תנחומים

בלב נשבר אני משתתף בצערם של

משפחת מאראַקאַ

במות עליהם בעלת ואביהם היקר

מר בנימין יוסף ז"ל

המקום ינחם אתכם בתוך שארי אבלי ציון וירושלים.

יודא ווישאַגראַצקי

נאָוואָמיעיסקאַ 4

מכיר עתונים.

אַכטונג אַכטונג

100־טער מענשען

האָבען זיך שוין איבערצייגט, אַז די בעסטע

היגיענישע טאַפּטשאַנעס,

מאַזעטקעס און מאַטראַצען

ווי אויך פערשידענע טאַפּעציר־אַרבייטען

קענען נאָר צו בעקומען אין דער 1־טער לאָדזער ווערקשטאַט פון אויסגעצייכענטע היגיענישע טאַפּטשאַנען און מאַטראַצען

א. ב. „ZURMA"

איגנ. ל. מרוז

Łódź, Cegielniana 58

telefon 178-21.

סאָלידע און פּינקטליכע אויספיהרונג!

הוי נפלה עטרת ראשנו!

בלב קרוע ומורתח אנו מודיעים ע"ד האסון הגדול בהלקח מאתנו פאר משפחתיו, המפורסם החסיד מחזידי ראספשי

נ"ע יצחק אלתר קירשענצווייג

הלוי' תהי' היום ביום ג', פ' נח בשעה 12 בצהרים. ממעונו פראַנציסקאַנער 4.

משפחתו המתאבלים

ניחום אבלים

בלב נשבר אנחנו מבכים את מותו של חברינו הנכבד, סגן יושב ראש דת"ת ברזינר 23

המנוח ר' בנימין יוסף ז"ל מאראַקאַ

ומנחמים את כל משפחתו הרמה בברכת תנחומים המקום ינחם אתכם בתוך שאר אבלי ציון וירושלים

הועד, המנהל והמידים

דתלמוד תורה דאַלטשטאַדט, ברזינר 23

לאָדזער יודישער לאַקאַטאָרן און סובלאַקאַטאָרן־פעראיין

אויף פּיעטריקאָווער 31. וו. 22

דער סעקרעטאַריאַט איז טעטיג טעגליך פון ביז 9 אָוונט. ס'ווערן געשריבען ביטעס, ערטיילט עצות, אויסגעגליכט סכסוכים און געפיהרט כל'צרליי דירות־ און עקסמיסיע־פּראָצעסן.

געטרייסט מיט חלשות
„הארמאטעז אנשטאט פוטער", פאר די דייטשעז

בערלין, 12 (ספ. טעל.)
אינם שטעטעל האף, אויף דער בייעריש-טשעכישער גרעניץ האט זונטאג, אין שייכות מיט'ן חנוכת הבית פון אנ'אדאלף היטלער-הויז, געהאלטען א רעדע דער פארטיי-פערטרעטער פונם קאנצלער, רודאלף העס. רעדענדיג וועגען דער אפראוויזאציע פון דער דייטשער בעפעלקערונג, האט ער דערקלערט, אז די דייטשע בעפעלקערונג וועט קיינמאל נישט פארפיטולירען און אריבערטראגען אלע בעשפייזונגס-בעגרענעצונגען.
„אונזער וויכטיגער לאזונג איז: — האט העס געזאגט — „ הארמאטען אנשטאט פוטער". אונזער פיהרער האט פיינר האלבע ארבייט, און אזוי ווי די בעוואפנונג פון דער וועלט האט געצוואונגען אונז זיך צו בעוואפענען. טוען מיר עס אויך מיט אלע כוחות.

אומגעקומען 300 מאן
בעת א טייפון אויף די פיליפינען-אינזלען

לאנדאן, 12 (ספ. טעל.)
פון מאנילא מעלדעט מען, אז איבער'ן אינזל לוזאן איז אדורך א מורא'דיגער טייפון (שטורם־ווינט, וואס האט אנגעמאכט מוראדיגע חורבנות. 306 פערזאן זענען דערהרגעט געווארען, און עטליכע הונדערט זענען פערשוואונדען.

מוסאלינים „קאנסטיטוציע-רעפארמען"

רוים, 12 (ספ. טעל.)
מחמת די קלאנגען אין דער אויסלענדישער פרעסע וועגען נייע קאנסטיטוציע־רעפארמען, וואס זאלען בלומרשט באלד אדורכגעפיהרט ווערען אין איטאליען, קלעהרט אויף דאס פרעסע־און־פראפאגאנדע־מיניסטעריום, אז די איינציגע רעפארם, וועלכע מ'קאן פאראויסזעהען, יועט נוגע זיין דעם פארלאמענט. וועלכער יועט — אין הסכם מיט מוסאלינים אנקינדיגונג — פערוואנדעלט ווערען אין א קארפאראציע־פארלאמענט.
קיין שום אנדערע רעפארמען ווערען נישט געפלאנט.

די קולטור-פראבלעמען פון ישוב אין ארץ-ישראל

תל-אביב. אויף דער קולטור-קאנפערענץ פון ישוב, וואס איז די טעג אפגעהאלטען געווארען אין תל־אביב מיטן אנטייל פון 400 דעלעגאטען פון גאנצען לאנד אין האט געשאפען א קולטור־ראט ביים ועד־הלאומי, איז מיט א גרויסער רעדע ארויסגעטרעטען דער פארזיצער פון ועד־הלאומי י. בן-צבי. בן-צבי האט אין זיין רעדע אנגעוויזען דערויף, וואס דער פראצענט-זאץ פון א'־ידיגער צווישען דעם ישוב האט זיך זייט 1931 בעדייטענד פערקלענערט. דער צוזאמענשטעל פון ישוב — האט ערקלערט בן־צבי — האט זיך פערענדערט אויך פון שפראכליכען שטאנדפונקט, דאס נעהמט זיך דערפון וואס די פרעמדע קולטור־איינפלוסען טרעפען נישט אן אויף א געהעריגען ווידערשטאנד. מען קען דרייסט אנגעהמען, אז 50 פראצ. פון דעם ישוב בעהערשט נישט די העברעאישע שפראך.
דער נעסטאר פון די העברעאישע שרייבער אין א"י א. ז. ראבינאוויטש האט גערופען צו פעראייניגען אלע כוחות, כדי צו פערפעסטיגען די העברעאישע קולטור און „ראטירוען דאס וואס עס איז ווערט געראטעוועט צו ווערען פון דער יודישער קולטור אין גלות". די וויכטיגע פראגע איז די העברעאישע שפראך און איהר פערשפרייטונג צווישען די מאסען.
די קאנפערענץ האט אנגענומען א רייהע בעשלוסען וועגען פערשטארקען די העברעאישע בילדונגס-ארבייט.

געדענקט, אז אין דער קאלעקטור פון
KAFTAL
Łódź, Piotrkowska 54
פאלען שטענדיג גרויסע געווינסטן.
דארט איז געפאלען אין דער 36-טער לאטעריע
100.000 זל. אויף נומער 194977
5 מאל צו 10.000 זל. אויף די נומערן 21864, 57551, 81418, 150988, 168493.
7 מאל צו 5.000 זל. — 19 מאל צו 2.500 זל.
36 מאל צו 2.000 זל. — 69 מאל צו 1.000 זל.
ווי אויך א גרויסע צאהל קלענערע געווינסטן,
אויסערדעם איז דארט געפאלען צווישען אנדערע
1.000.000 זל. אין דער 26 לאטעריע אויף נומער 61415
1.000.000 זל. אין דער 31 לאטעריע אויף נומער 72450
לאסען צו דער 1-טער קלאס זענען שוין צו בעקומען.
בריעפליכע בעשטעלונגען ווערען ערלעדיגט תיכף. קאנטא P. K. O. 304.761

וועד וועט אנפיהרען מיט דער ווארשאווער קהלה?

ווארשא, 12 (טעלעפאניש)
דאנערשטאג ווערט געוועהלט די נייע קהלה-פערוואלטונג און דער פארזיצער און וויצע-פארזיצער.
אלס קאנדידאטען אויף פרעזעס ווערען אנגערופען דער גאון. קהלה-פרעזעס, מאזור, אדער דער באנקיר ראפאל שערעשעווסקי.

שרעקליכע אויטא-קאטאסטראפע
אומגעקומען דער דירעקטאר פונ'ם וועגען-דעפארטאמענט ביים קאמוניקאציע-מיניסטעריום

ברעסט ביים בוג, 12 (ספ. טעל.)
היינט 4 נ. מ. איז דא פארגעקומען אנ'אויטא-קאטאסטראפע. אינם אויטא זענען געפאהרען דער פאלעשער וויצע וואיעוואדע ראדוואנסקי, דער דירעקטאר פונם וועגען־דעפארטאמענט ביים קאמוניקאציע מיניסטעריום שילא־נאוויצקי, דער אינזשיניער טרילינסקי און דער שאפער פונם קאמוניקאציע-מיניסטעריום. ביים אויסמיידען א פורמאנקע איז דער אויטאמאביל ארויף אויף א בוים און איז צושמעטערט געווארען.
דער דירעקטאר שילא-נאוויצקי און דער שאפער זענען דערהרג'עט געווארען, דער וויצע־וואיעוואדע האט בעקומען א נערוועז־אטאק.

דער נייער אונגארישער מיניסטערען-קאבינעט

בודאפעשט, 12 (ספ. טעל.)
דער נייער אונגארישער פרעמיער דאראני און די ניי־נאמינירטע מיטגלידער פונ'ם קאבינעט האבען היינט אין אוונד בעלייגט די שבועה פאר'ן רעגענט כארטי.
תיכף נאך דעם איז פארגעקומען די ערשטע זיצונג פונ'ם נייעם מיניסטערען־ראט.
די רעגירונגס־דעקלאראציע וועט איבערגעגעבען ווערען אויף דער פארלאמענט־זיצונג דעם 21 ד. ח.

איטאליענישע הכחשה

רוים, 12 (ספ. טעל.)
מאסגעבענדע קרייזען לייקענען קאטעגאריש אפ די ידיעות, אז איטאליעניש מיליטער זאל האבען פערנומען דעם אינזעל איביזא, וואס געהער צום באלעארישען ארכיפעלאג.

ד"ר סטיפען ווייז שטיצט רוזוועלט'ס קאנדידאטור

ניו־יארק (יט"א) ד"ר סטיפען ווייז, פרעזידענט פון דעם אמעריקאנער יודישען קאנגרעס און פון דער אמעריקאנער ציוניסטישער ארגאניזאציע, האט אין אנ'עפענטליכער ערקלערונג זיך ארויסגעזאגט פאר רוזוועלט'ס קאנדידאטור אין דער איצטיגער פרעזידענט־וואהלען־קאמפאניע. ד"ר סטיפען ווייז שרייבט אין זיין ערקלערונג, אז רוזוועלט קולטיווירט די טראדיציעס פון די גרויסע אמעריקאנער פרעזידענטען און האט „געראטעוועט די אמעריקאנער דעמאקראטיע לטובת דער גאנצער מענשהייט, שטיצענדיג דעם שלום פון דער וועלט".

דער רעגירונגס-בילאנס
פאר די מאיאטען אפריל — אויגוסט

ירושלים. טראץ דעם אראבישען שטרייק און די אונרוהען זענען די הכנסות פון דעם מלוכה-אוצר אריבערגעשטיגען די הוצאות. ווי עס איז צו זעהען פון דעם בילאנס, וואס די רעגירונג האט די טעג פערעפענטליכט. די הוצאות פאר די מאנאטען אפריל—אויגוסט האבען בעטראפען 1.621.144 פונט בעת די הכנסות איז געווען 1.630.663 פונט, ד. ה. אז נאך אלע גרויסע הוצאות, וואס די רעגירונג האט געהאט צוליב די אונרוהען, בעטרעפט דער בוהזשעט עודף קארגע 10 טויזענט פונט.

proszki dla dorosłych ze zn. fabr.
KOWALSKINA
stosuje się przy uporczywych
BÓLACH GŁOWY

לאדזער נייעס

פערלאבט איז ער מיט 10 כלות
און גענומען „זאדאטעק" אויפ'ן נדן

(א) איינער א חתן־בחור מיטן נאמען חיקטאר דיבקא, האט אין וויעלון און אין שעראדזער קרייז תבאים געשריבען ס"ה מיט 5 כלות, ביי וועלכע ער האט גענומען קאנטא'ס אויף די נדנים צו 800 זל. נאך דעם איז ער געגאנגען פליטה.
איצט האט די פאליציי פון זאגלעמביער קאנט מיטגעטיילט, אז דער זעלבער „האניג פויגעל" איז אין יענעם קאנט פערלאבט געווארען נאך מיט 4 כלות, און גענומען האט ער ביי זיי צו 1300 זלאטעס „זאדאטעק" אויפ'ן נדן.
נאך דעם חתן־בחור, זענען ארויסגעשיקט געווארען שטעק־בריף.

אפגעבריהט

(א) אין דער פראלניע, גלאוואצקיעגא 19, האט די וועשין בארבארא יושטשאק איבערגעקעהרט אויף זיך א קעסעל זידיגע וואסער און בעקומען שווערע זאונדען אויפ'ן גאנצען קערפער. פאגאטאוויע האט זי אפגעפיהרט אין שפיטאל.

ראדיא - פראגראם
דינסטאג, דעם 13. אקטאבער

6.33 — גימנאסטיק. 6.50 — מוזיק (פליטען. 7.15 — ידיעות, 7.35 — מוזיק (פליטען), 8.00 — אוידיציע פאר שולען. 11.30 — אוידיציע פאר שולען. 11.57 — צייט - סיגנאל. 12.03 — קאנצערט. 12.40 — פליטען. 12.50 — ידיעות, 1.00 — לייכטע לידער (פליטען. 2.57 — לאדזער בערזע. 3.00 — ווירטשאפטליכע ידיעות. 3.15 — רעקלאמע- קאנצערט. 3.40 — אקטועלע פראגען. 4.00 — פליטען. 4.15 — פון פ. ק. א. 4.30 — קאנצערט פון קראקא. 5.00 — רעפעראט. 5.15 — לייכטע מוזיק פון פליטען. 5.50 — מאנאלאג. 6.00 — אקטועלער שמועס. 6.10 — ספארט. 6.30 — פון ריכארד וואגנערס אפערן (פליטען, 6.50 — אקטועלער שמועס. 7.00 — רעפעראט. 7.20 — געזאנג. 8.00 — שמועס וועגען מוזיק. 8.15 — קאנצערט. 9.30 — פידעל קאנצערט פון א. ראזענבוים.

ווארשאווער אפיציעלע בערזע
12-טען אקטאבער

דעוויזען:

האלאנד	–	–	–	–	28420
לאנדאן		–	–	–	26.07
ניו-יארק (קאבעל)		–	–	–	$531^{3}/_{8}$
פאריז	–	–	–	–	24.84
פראג	–	–	–	–	18,30
ציריך	–	–	–	–	122,50

אפיציעלע פראצענטיגע פאפירען

באנק פאלסקי	–	–	–	112.00
3 פראצ. אינוועסטיציע I. פרעמירטע				66 00
3 „ II.	„		–	67 00
4 „ דאלארובקע	–	–	–	49 75
7 „ סטאביליזאציע		–	–	51.50
5- „ ווארשאווער		–	–	55.25
5- לאדזער		–	–	48.50

14 „זונטאג = מאניפעסטאנטען"
פאר'ן לאנדאנער געריכט

לאנדאן, 12 (ספ. טעל.)
היינט זענען פאר'ן געריכט געשטאנען 14 מאן פון די ארעסטירטע בעת די זונטאג'דיגע מאניפעסטאציעס.
דער ריכטער האט 2 פון זיי פער'משפט אויף צו 4 חדשים טורמע און אויף א חודש שווערע ארבייט, און די איבעריגע — אויף לייכטערע שטראפען.

די פויליש-דאנציגער אימפארט-קאנטינגענטען

דאנציג, 12 (ספ. טעל.)
היינט האבען זיך פערענדיגט די פערהאנדלונגען פון דער פויליש־דאנציגער סוב-קאמיסיע פאר די ענינים פון אימפארט־קאנטינגענטען. די בעראטונגען האבען געבראכט צו אנ'אויסגלייך פון די וויכטיגסטע פונקטען. די ווייניגער וויכטיגע פראגען וועלען ערלעדיגט ווערען אויף דער קומענדיגער פלענאר-זיצונג פון דער קאמיסיע.

הנחה = בילעטען
אויפ'ן קאנצערט פון
יוזעף שמידט
צו בעקומען אין „קולטור=ליגע"
זאכאדניא 68.

1. סטאמאטאלאגישע לעטשניצע
מיט שטענדיגע בעטען
פון Dr. med.
Sadokierski
פיעטריקאווער 56, טעל. 129·77
כירורגיע פון ציינער, קיהן=באקען און יאסלעס
עמפפאנגס-שעה' פון 9 פריה ביז 12 ביינאכט.

Gabinet Kosmetyczny
I. NAMIOTOWA
POWRÓCIŁA.
Narutowicza 11,
front, I piętro.

Dr. med.
J. Schlosser
כירורג
ul. CEGIELNIANA 30, tel. 122-16.
צוריקגעקעהרט
נעמט אן פון 4—7 אוונד

איינדרוק פון דער סאוויעטישער נאטע אין לאנדאן

ענגלאנד האלט זיך פעסט אין דער פאליטיק פון נישט-אריינמישען

די סאוויעטישע נאטע וועגען דעם נייטראליטעטס־ברוך מצד איטאליען, דייטשלאנד און פארטוגאל אין דעם שפאנישען בירגער־קריג, האט געמאכט א גרויסען רושם אין דער וועלט און די אינטערנאציאנאלע פרעסע הערט נישט אויף צו פארנעהמען זיך מיט דעם דאזיגען ענין. די לאנדאנער „טיימס" שרייבט אין שייכות דערמיט פאלגענדעס:

דער טעקסט פון דער דראהונג, וואס די סאוויעט רעגירונג האט פערעפענטליכט אין מאסקווע און די ערקלערונג, אז די ראטען־רעגירונג וועט ביי געוויסע אומשטענדען, זיך צוריקציהען פון די פערפליכטונגען פון דעם אפמאך, פון דער נישט־אינטערווענץ אין שפאנישען בירגער־קריג, שטעהט אהן שום ספק אין א סתירה צום גייסט, וואס האט בעהערשט די מלוכות בעת זיי האבען געשלאסען דעם נישט אינטערווענץ אפמאך, און די מאסקווער נאטע מאכט זיי די דאזיגע אויפגאבע נאך שווערער. מען מוז מודה זיין און צום בעדויערן איז נישט פאראן דערין קיין צווייפעל, אז פראקטיש איז דער נישט־אריינמישונגס־אפמאך, און דאס לטובת ביידע קעמפענדע צדדים, פערלעצט געווארען. די מעגליכקייט צו אנ'אינטערווענץ איז גאנץ זיכער געווען בעדייטענד שטארקער אויף דער זייט פון די אויפשטענדיגע, און די פערביטערונג פון די רוסען או, פון די אלע, וואס זיינען אנבעדינגטע אנהענגער פון די רויטע אין שפאניען איז פולשטענדיג פערשטענדליך. די ארמייען פון די אויפשטענדיגע האבען גענומען מאדריד אונטער א שטארקען דרוק. בכלל איז צו גלייבען, אז זיי האבען בעקומען פון די אויסלענדישע מלוכות, וואס האבען פאשיסטישע סימפאטיעס הילף אין אעראפלאנען און אנדערע פארמען. די לאגע פון דער לינקער רעגירונג אין שפאניען ווערט פערצווייפעלט. און די קאמוניסטישע פיהרער אין מאסקווע ווערט קלאר די סכנה, אז דער קאמוניזם אין אייראפע דראהט א צוזאמענברוך. זיי קענען דעריבער גלויבען, אז דאס פערזארגען די מאדרידער רעגירונג מיט אעראפלאנען און אנדערע קריגס־מאטעריאל, וועט נאך איצט קענען צוריקשטעלען דאס גלייכגעוויכט לטובת דער מאדרידער רעגירונג. די מאסקווער ערקלערונג שטייט אבער נישט אין הסכם מיט די פארשריפטען וואס די אנטיילנעהמער פון דער נישט־אינטערווענץ קאנפערענץ האבען אויסגעארבייט. אין איינער פון די פארשריפטען ווערט געזאגט, אז די אויסערליכע וועלט דארף אינפארמירט ווערען אויסשליסליך דורך קאמוניקאטען, פאר וועלכע אלע מיטגלידער פון קאמיטעט זיינען פעראנטווארטליך, וועגען דער ארבייט פון דעם נישט־אינטערווענץ קאמיטעט. די רוסישע ערקלערונג, וואס איז אפילו טעכניש איבערגענומען געווארען ווערטליך אין מאסקווע, נעמט אן דעם כאראקטער פון א מאניפעסט, וואס אפעלירט צו דער קאמוניסטישער סאלידאריטעט אין דער גאנצער וועלט, און איז אנ'ארויספארדערונג פון די פאשיסטישע רעגירונגען און איז עלול ארויסצורופען דווקא יענעם אנטאגאניזם, וועלכען דער קאמיטעט האט געוואלט מילדערן און איינצאמען, וואס איז אייגענטליך געווען דער הויפט־צוועק פון קאמיטעט.

כמעט אויף דעם גאנצען אייראפעאישען קאנטינענט שטעהען זיך אקעגען די רעוואלוציאנערע מעריעס פון קאמוניזם און פאשיזם אין דעם שארפסטען קאנפליקט. עס איז גענוג איין איינציגער פונק, אז די פלאמען זאלען אויסברעכען. נאר איינציגע מלוכות זיינען ביז איצט הונדערט - פראצענטיג איבערגעגאנגען צום פאשיזם. דער רוסישער ראטען־פערבאנד האט אבער פאנאטישע אנהענגער אין דעם רוב לענדער פון דער וועלט. אין כמעט אלע לענדער שטעהט דער שכל הישר אין א שטארקען קאמף געגען די פאליטישע ליידענשאפטען. און ווען די מלחמה וואס מאכט איצט חרוב שפאניען, וועט זיך ארויסקריגען איבער איהרע גרעניצען, וועלען זיכער אויך אלע גרויזאמקייטען פון שפאנישען בירגער־קריג און די ווילדע צושטערונגען איבערטראגען זיך אויף אנדערע לענדער.

עס איז דעריבער דער וויכטיגסטער חוב פון יעדער רעגירונג וועלכע פיהלט זיך נאך פעראנטווארטליך פאר דער אייראפעאישער ציוויליזאציע, אז דער בעוואפענטער קאנפליקט זאל לאקאליזירט ווערען נאר אויף שפאניען, אז די פלאמען וואס צושטערען איצט דאס דאזיגע אומגליקליכע לאנד, זאלען נישט בעקומען קיין נייעם נעהרונגס־שטאף און אז עס זאל אלץ געטון ווערען דאס עס זאל אין אייראפע נישט אויסברעכען קיין וועלט־שריפה. די רוסישע אקציע איז שוין צוליב דעם צו פערורטיילען, ווייל זי ווירקט פראוואקאטאריש. אבער בעת מיר שטעלען דאס פעסט, מוז גלייכצייטיג געזאגט ווערען, אז אנדערע האבען אויך פונקט אזוי זיכער עובר געווען אויף דעם נישט אינטערווענץ אפמאך. עס אונטערליגט נישט קיין ספק, עס זיינען בעגאנגען געווארען אינטערווענצן לטובת ביידע קעמפענדע צדדים. אבער די פאזיטיווע אנקלאגען קומען פון דעם שפאנישען אויסערן מיניסטער אליין. די דאזיגע אנקלאגען זענען נאטירליך זעהר ערנסט. און בילדען, ווען זיי זאלען בעוויזען ווערען, א שווערע בעשולדיגונג געגען די מלוכות, וואס האבען געליפערט קריגס־מאטעריאל. קיין שום לאנד, אפילו א טאטאליטארע מלוכה קען נישט פערוועהרען א פאר בעגייסטערטע איבערגעהויצטע פריוואט פערזאנען אז זיי זאלען ריזיקירען זייער לעבען אויף דער איינער אדער צווייטער זייט. אבער א פאשיסטישע מלוכה קען גאנץ זיכער פערוועהרען דעם טראנספארט פון קריגס מאטעריאלען. די אנקלאגען מוזען דעריבער אויסגעהערט ווערען. ווי מען הערט פאדערט בעזונדערס די פראנצויזישע רעגירונג אז די אנקלאגען זאלען גאנץ גענוי אויסגעפארשט ווערען, און די עפענטליכע מיינונג אין ענגלאנד וועט זיכער אויך פאדערען, אז די אויספארשונג זאל גרינדליך אדורכגעפיהרט ווערען. דער לאנדאנער קאנטראל קאמיטעט האלט אפ די זיצונגען אונטער'ן פארזיץ פון א מיטגליד פון דער ענגלישער רעגירונג און די ענגלישע רעגירונג איז צוליב איהר אומפארטייאישקייט אממייסטען דערצו בערופען צו געבען דעם אויספארשונגס פראצעס דעם גויטיגען גאנג... די פאליטיק אבער פון נישט אריינמישען זיך בלייבט די איינציגע געזונדע פאליטיק און אונזער לאנד וועט זיך פעסט אין דעם האלטען.

יודיש אלס אביעקט פון אלגעמיינער שפראכפארשונג

ד"ר מאקס ווײַנרייכ'ס פארלעזונג אויפ'ן אינטערנאצ. פילאלאגען-קאנגרעס אין קאפענהאגען

(ספעציעלע קארעספאנדענץ)

פון א. טראפאווסקי
(דענעמארק)

דער יודישער וויסענשאפטליכער אינסטיטוט אין ווילנע האט אויף דעם נאר וואס אבגעהאלטענעם פילאלאגען־קאנגרעס אין קאפענהאגען געהאט די געלעגענהייט צו פראקלאמירען די יודישע שפראך, וועלכע לינגוויסטען פלעגען ביז איצט בעטראכטען אלץ א דיאלעקט אדער גאר א מין פערדארבען דייטש, אלץ זעלבסטשטענדיגע שפראך ווי אויך צו בעווייזען די פארשונגס־וויכטיגקייט פון דער יודישער שפראך פאר דער אלגעמיינער שפראך־פארשונג.

די דאזיגע אויפגאבע האט זיך געשטעלט דער לייטער פון דער פילאלאגישער סעקציע פון ייוו"א ד"ר מאקס ווײַנרייך, אין זיין פארטראג „יודיש אלץ אביעקט פון אלגעמיינער שפראך־פארשונג".

עס איז נישט אלגעמיין בעקאנט, אז דאס שטודיום פון יודיש איז בסך־הכל איבער 400 יאהר אלט און אז ס'זענען דורך דער צייט פערעפענטליכט געווארען עטליכע טויזענט ביכער און אבהאנדלונגען וועגען יודיש. ד"ר ווײַנרייך טיילט איין די פערשידענע סטודיען וואס זענען נוגע דער אויספארשונג פון יודיש אין 6 קאטעגאריען.

ערשטענס, די ביכער וואס זענען ערשינען זייט 1514 ווען יאהאן באשענשטיין האט פערעפענטליכט זיין ווערק: „עלעמענטאלע אינטראדאקטאריום אין העברעאיש ליטעראס טיזשאגיקע עט העבראיקא לעגענדעס", זענען פערפאסט געווארען פון ליבהאבער פון דער העברעאישער שפראך, בעזונדערס פון די יעניגע וואס האבען געשטרעבט מיט דער הילף פון יודישע ביבעל איבערזעצונגען צו ערלייכטערען דאס לערנען פונ'ם העברעאישען אריגינאל, ווי למשל, דעם עלטערען בוקסטארפ'ס טהעסאורוס וואס איז ערשינען אין 1609 אין באזעל. דאן זענען געווען מיסיאנערען וואס האבען זיך בעמיהט צו בענוצען מיט דער יודישער שפראך אום צו בעקומען אלייטערען צוטריט צו די יודען. ווי קריסאנדער'ס „יודיש־טויטשע גראמאטיק", 1750, — א גלאנץ־לייסטונג פון יענער צייט. אינ'ם 18־טען יאהרהונדערט האבען אויך ערשינען א געוויסע צאהל שריפטען געגען יודיש, מעהרסטענס פערפאסט פון געשמדטע, מיט'ן צוועק צו בעקעמפען סוחרים און האנדווערקער וואס האבען געהאט פערבינדונגען מיט יודען, מיט דער יודישער שפראך. איצט 100 יאהר שפעטער ווערט יודיש ווידער אמאל א פארשונגס־אביעקט, אבער דאס מאל מיט א ספעציפישען צוועק? אין 66—1862 גיט דער לובעקער פאליציי־אקטואר אווע־לאללעמאנס ארויס זיין 4־בענדיג ווערק „דייטשעס גויגערטום", אין וועלכען 100־טער זייטען זענען געווידמעט דעם יודיש אלץ איינע פון די קוועלען פון דייטשען קלאנג. דעם דאזיגען שפור האבען שפעטער נאכגעפאלגט אנדערע מחברים. אין דער זעלבער צייט האבען אבער אויך די דייטשע גערמאניסטען זיך אנגעהויבען צו אינטערעסירען מיט יודיש אלס דיאלעקט פון דער דייטשער שפראך, שליסליך אנהויב דעם לויפענדען יאהרהונדערטס, נאך דעם ווי יודיש האט זיגרייך אריינגעדרונגען אין די ליטעראריש און סאציאל קולטורעלע ענטוויקלונג פונ'ם יודישען פאלק, האבען אויך יודישע לינגוויסטען זיך געווידמעט דעם סטודיום פון יודיש, און נישט בלויז צוליב פארשונגס־צוועקען, נאר אויך מיט דער כוונה צו דערהויבען די פאלקס־שפראך אויף א העכערע שטופע און איהר אויסארבעטען אין יעדער הינזיכט אלץ א זעלבסטשטענדיגע הויך־שפראך, צוגלייך מיט אלע אנדערע אנערקענטע שפראכען. צוליב דעם טאקע, איז די טעטיגקייט פונ'ם ווילנ'ער וויסענשאפטליכען אינסטיטוט, וואס בעוועלטיגט כמעט א יי"ן די ארבייט אויף דעם געביט, בעזונדערס ווירדיג.

צו די דערמאנטע 6 פארשונגס־[illegible] קומט אבער, לויט ד"ר ווײַנרייכ'ס פארשלאג איצט צו נאך איינער, גאר א נייער. אויפ'ן געביט פון דער אלגעמיינער שפראך־וויסענשאפט איז אויסגעוואקסען א אויפגאבע, צו בעשעפטיגען זיך מיט יודיש — א ניי־לאנד, פון וועלכע ס'איז א סך צו ערדייכען.

קודם־כל דארף יודיש בעטראכט ווערען נישט אלץ דיאלעקט, נאר אלץ א מיש־שפראך. און אלץ אזעלכע גיט זי איבער רייכען מאטעריאל דער פראבלעם פון מיש־שפראכען, און דאס ענטשיידענדע דערביי איז גראד דער פאקט דאס יודיש איז זיך געגאנגען אין גאנץ אייגענארטיגען ענטוויקלונגס־וועג. יודיש איז א פערשמעלצונג פון גערמאנישע, סעמיטישע און סלאווישע עלעמענטען.

ד"ר ווײַנרייך ווייזט ווייטער אן אויף די ווירקונג פון דעם טראדיציאנעלען ראבינער־[illegible] וואס האט אויף דער יודישער געמיינשאפט און איהר שפראך ארויפגעלעגט זיין שטעמפעל. עס איז זיך אלץ אויך צו רעכענען מיט דעם איינפלוס פון רעליגיאן אינ'ם שטודיום פון דער שפראך. אין דער זעלבער צייט אבער, אין זייט סוף פונ'ם 18־טען יאהרהונדערט געהט דער שטראם פון וועלטליכע אינטערעסען תמיד שטארקער וואס פיהרט צו דער ענטשטעהונג פון דער יודישער ליטעראטור, דער פרעסע פאלקס־בילדונג און דאדורך צו דער בילדונג פון א שריפט־שפראך. דער פראצעס פון דער ענטוויקלונג פון א פשוט'ער אומגאנגס־שפראך, וואס איז ביז דער צייט פון דער אסימילאציע געווען די שפראך פון „געמיינע עם הארץ", און איז אבער אין משך פון די לעצטע צוויי דורות דערהויבען געווארען צו דער מדרגה פון א ליטעראטור־שפראך, האט זיך נאך נישט אפגעשטעלט. די געשפראכענע הויך־שפראך האלט זיך אין דער געגענווארט אין איין אויסבילדען.

ד"ר ווײַנרייך ציהט אויך די אויפמערקזאמקייט פון די לינגוויסטען דערויף, אז דער פאקט וואס די יודישע שפראך איז א מינאריטעטס־שפראך, פיהרט דערצו, אז די גאנצע שפראך־געמיינשאפט איז צוויי — און אין מאנכע געביטען גאר דריי־שפראכיג, צו די דאזיגע אויסערע צוויי — אדער דריי־שפראכיגקייט קומט נאך צו א אינערע (העברעאיש). אין דער לעצטער הינזיכט איז אינטערעסאנט צו בעמערקען די וואנדלונג פונ'ם זין־געבילד פון דער שפראך: דאס העברעאישע ווארט „חבר" למשל, איז איצט אידענטיש מיט „גענאסע".

מען קען ליידער נישט זאגען, אז ד"ר ווײַנרייכס פארטראג אויף דעם אינטערנאציאנאלען קאנגרעס זאל האבען געפונען א אפקלאנג: בעת רעפעראטען איבער סלאווישע, ליטווישע אדער נעגער־דיאלעקטען האבען געפונען צאהלרייכע צוהערער, האט ד"ר ווײַנרייך גערעדט כמעט צו לעדיגע בענק.

מילא, עס מאכט נישט אויס, פאר אונז, יודען, איז וויכטיג דאס וואס יודיש איז צום ערשטען מאל פראקלאמירט געווארען פון א אינטערנאציאנאלער פלאטפארם, נישט אלץ דיאלעקט נאר אלץ שפראך, און איז אלץ אזעלכע אנגענומען געווארען צום אויספארשען. פון דעם ערפאלג פון דער פארשונג וועט אבהענגיג זיין די אנערקענונג פון יודיש אלץ שפראך. ווי אויך איהר ווייטערע אינערע אויסבילדונג צו א ליטעראטור־ און הויך־שפראך. (יט"א)

פליהער און מאטראסען

שילדערונגען פון שפאנישען בירגער-קריג

דער גרויסער רוסישער שריפטשטעלער איליא ערענבורג שילדערט זיינע איינדרוקען פון שפאנישען בירגער־קריג אויף פאלגענדען אופן:

ווען דער בירגער קריג האט זיך אנגעהויבען, האט דער גענעראל פראנקא געשיקט דעם פליהער איטורבי, אז ער זאל בעווארפען די פאזיציעס פון די רעפובליקאנער מיט באמבעס. בעת דעם פליה האט איטורבי דערהרגעט צוויי אפיצירען און איז אפגעפלויגען קיין מאדריד. מען האט איהם בעגריסט, געוואלט איינארדנען פאר איהם א פייערונג. ער אבער האט געענטפערט: „נאר שנעלער צו דער ארבייט!"

צוויי חדשים איז געפלויגען דער פערניכטענדער אעראפלאן. ער האט בעשיצט פרידליכע שטעט. ער האט אראפגעשמעטערט אעראפלאנען פון די ווייסע, ער האט געטון דאסזעלבע וואס א סך פון זיינע חברים האבען געטון. מען האט איהם געזאגט: „דו ביזט איין העלד". ער האט פערוואונדערט געענטפערט: „איך בין א פליהער".

דעם 13טען סעפטעמבער האבען 4 פיינדליכע אעראפלאנען אנגעגריפען די פאזיציעס פון די רעפובליקאנער ביי סאנטא אלאלא. די אעראפלאנען פון די ווייסע האבען ארומגערינגעלט איטורבי. דאן האט ער מיט דער גאנצער קראפט זיך אנגעשטויסען אויף א פיינדליכען אעראפלאן און אויף דער ערד איז אראפגעפאלען דער פערקוילעטער קערפער פון א גרויסען פרעהליכען מענש.

פון דעם אעראפלאן, וואס איטורבי האט אנגעגריפען איז דער פליהער ארויסגעשפרונגען אין א פאל־שירם. די מיליציאנטען האבען איהם ארומגערינגעלט. פאל מיט שרעק האט דער פליהער אויפגעהויבען די פויסט און אויסגערופען אין א פרעמדער אויסשפראך: „חברים, נישט דערהרגענען, נאר נישט דערהרגענען!". מען האט איהם אוועקגעפיהרט קיין מאדריד. די פויסט האט ער נאך אלץ נישט אראפגעלאזט, דאס איז געווען א 23־יאהריגער איטאליענער. לאנג און אויספיהרליך האט ער דערצעהלט וויפיל די ווייסע פערנאנען צאהלען די פערשידענע זעלנער. פעזעטאס, דאלארס, לירען. ער האט זיך בעקלאגט איבער דער ביטערער עולה: אז מען צאהלט אנדערע מעהר, ווען מ'האט געגעבען א פלאש מינעראל־וואסער האט ער ווידער אנגעהויבען צו גלויבען אין לעבען און האט אראפגעלאזט די פויסט. מען האט איהם [illegible] פארוואס ער איז צוגעשטאנען צום גענעראל פראנקא. אלע האבען ערווארט, אז ער וועט רעדען וועגען דעם גרויסען איטאליען. פון דוטשע, פון פאשיזם. אבער נאכדעם ווי ער האט געטרונקען דאס מינעראל וואסער האט ער זיין שפרוך אנגעהויבען פון פעזעטאס, דאלארס, לירעס. איין זאך נאר האט ער געוואוסט: דער פארטרעטער פון דער פירמע „פיאט" האט איהם משהר צוגעזאגט.

עס איז געווען א שווערער טאג: די מאראקאנער פולקען האבען מארשירט פון טאלאווערא אויף מאדריד. איך האב מיך דערמאהנט אין איטורבי'ס גורל און די גרויסע קעפ אין די צייטונגען „מיר וועלען זיגען!" איז מיר פארגעקומען אלס דער פשוטסטער און איינציגער אמת.

דער פארט איז געווען איבערפולט מיט א יום־טובדיגען עולם: די איינוואוינער פון בארצעלאנא זיינען געקומען זעהען די קריגס־שיף „חושעם 1", די מענשען האבען געגעסען מעלאנען, א קאטארינקע האט מיט פאלשע טענער געשפילט דעם „אינטערנאציאנאל", גאסען־הענדלער האבען פערקויפט היטלעך מיט די איניציאלען פון פערשידענע פארטייען. א קליין יונגעל האט צוערשט אנגעטאן א היטעל מיט די איניציאלען „ד. א. אי.", דאן האט ער גענומען אנ'אנדער היטעל מיט די בוכשטאבען „א. ז. ט.". ביי דער טרעפ פון דער שיף איז געשטאנען א מאטראס מיט א ביקס. ער האט כסדר איבערגעחזר'ט: „חברים, דאס ארויפגעהן אויף דעם דאזיגען שווימענדען שפילצייג איז פערוועהרט!".

אין א קאבינע פון דער שיף איז פארגעקומען א זיצונג פון דער שיפס־קאמאנדע. אויף א גרויסער קארטע פון די באלעארען אינזלען זענען געווען שפורען פון מיט סארדינען פערשמירטע פינגער. די ברייט צופאטעלטע העמדער פון די מאטראסען האבען ערלויבט צו זעהען פון דער זון אפגעברענטע ברוסטען. אויף א פארטעפיאן איז געלעגען א מאטראסען־מעסער. איך האב מיך דערמאנט אין דעם הינטערגרונד פון די אלטע פילמען וועלכע מען פערגעסט נישט. דער קאפיטאן סאלוואדאר קארראל האט מיר דערצעהלט פון די יולי טעג. די אפיצירען האבען אויף דער שיף געשאסען מיט מאשינען געוועהרען. שפעטער זענען די קערפערס אריינגעווארפען געווארען אין ים און דער ראדיא האט מיטגעטיילט: „צו אלע, אלע! חושעם 1, איז געבליבען טריי דעם פאלק". די הארמאטען פון דער שיף האבען בעשאסען די נעסטען פון די ווייסע אין צעאוטא און אלזשעסיראס.

די סאוויעטישע אפעראטארען האבען געמאכט פילם־אויפנאהמען פון די מאטראסען. עס איז געווען א טאג פון רוהע נאך קאמפען און ימדרייזעס. די מאטראסען האבען געוואלט מאכען דעם אנשטעל פון מענשען וואס רופען ארויס שרעק, אבער באלד האבען זיי אנגעהויבען צו לאכען. זיי האבען געמאכט בילדער מיט הארמאטען אין הינטערגרונד, ווי קינדער מאכען עס מיט הילצערנע פערד. איינער פון זיי האט געזאגט: צום טייוועל, כ'האב דאך א כלה אין קאדיקס! ער האט צו הויך א זיפץ געטון און אלע ארום האבען זיך שטורמיש צולאכט.

ביים אפפאהרען - הארמאט איז געשטאנען א רויט האריגער, קראפטיג געוואקסענער מאטראס. ער האט זיך בשום אופן נישט געוואלט אוועקרייסען פון זיין ארט. מיט א פינסטערען בליק האט ער געקוקט אויף דעם [illegible] ווייסען הימעל פון א אויגוסט־טאג נאכמיטאג. ער האט מיר דערצעהלט: „מיר זענען געשטאנען אין מאלאגא. פלוצלונג איז אנגעקומען אנ'אעראפלאן ער האט זיך אראפגעלאזט גאנץ נידריג, מיר האבען דערזעהען: א רויטע פאהן. מיר זענען געשטאנען מיט אויפגעהויבענע פויסטען. פון דעם אעראפלאן האט זיך אויך איינער ארויסגעבויגען: ער האט אונז בעגריסט. און דאן פערשטעהסט דו, האט ער אראפגעווארפען דריי באמבעס צו הונדערט קילא יעדע. ער האט בעשעדיגט דעם פאדער־טייל פון דער שיף. דריי חברים זענען נהרג געווארען. ווען איך דערמאהן זיך אין דעם, וואלט איך געשריגען פאר צארן. עס איז ווייניג זיי צו דערשיסען. ווי אזוי וועלען זיי מיט אונז פערטיג ווערען? נאר דורך א שווינדעל. אזוי האט אין אנהויב אונזער קאפיטאן געזאגט: „איך בין פאר דער רעפובליק". און דערביי האט ער אונז גאנץ איינפאך אין קאדיקס געוואלט [illegible] אויף דער יבשה. אזוי האבען זיי געהאט אפגענארט. דו פערשטעהסט, איבעראל לינגנער, איבעראל שווינדעל. ביי אזא לאגע איז נישט גענוג קיין צוויי אויגען, הונדערט מוז מען האבען, אבער איצט זאלען זיי נאר פרובירען.. אזא אויסוואורף, צו ווינקען מיט דער רויטער פאהן! — איצט וועלען מיר זיי שוין ווייזען..." צערטליך האט ער געגלעט דאס גלאנציגע מעטאל פון הארמאט.

ס'איז געקומען א צייט, ווען וויסענשאפטס-לייט דארפען פיהרען די וועלט

אזא געדאנק איז איצט דורכגעפיהרט געווארען אויף דער אלוועלטליכער קאנפערענץ פון געלערטע אין הארווארד אוניווערסיטעט.—וויסענשאפטסלייט ווילען שאפען א מין נייעם "סנהדרין" פאר דער גאנצער וועלט

(בריף פון אמעריקע)

פון ל. פאגעלמאן.

די ערשטע אויפגאבע, וואס שטעהט איצט פאר די געלעהרטע פון דער גאנצער וועלט — ערקלערען די וויסענשאפטסלייט פון דער איצטיגער וועלט-קאנפערענץ — בעשטעהט אין דעם, וואס זיי דארפען צונויפקלייבען די אלע ביז-איצטיגע וויכטיגע דערגרייכונגען, די אלע ביז-איצטיגע גרויסע שאפונגען פון דעם מענשליכען געדאנק פאר דעם איין און איינציגען צוועק צו פערבעסערן דאס געזונד, דעם וואוילזיין און דאס גליק פון דער מענשהייט.

און האבענדיג אזוי פאר זיך אט די אלע געזאמעלטע גייסטיגע אוצרות, די טיפע מענשליכע חכמה פון גאנצע דורות, דארפען די וויסענשאפטסלייט פון דער וועלט אויסארבייטען א פראגראם, א וויסענשאפטליכען פלאן, לויט וועלכען מען דארף פיהרען די וועלט.

די וועלט ווערט איצט געפיהרט פון פאליטיקער, פון שטאטסלייט; און זי ווערט געפיהרט שלעכט; זי דארף אבער געפיהרט ווערען פון דעם מארך פון דער וועלט, פון די געלעהרטע פון דער גאנצער וועלט; און דעמאלט וועט זי געפיהרט ווערען אין דעם ריכטיגען וועג.

דאס איז אין אלגעמיינע שטריכען דער הויפט-געדאנק, וועלכען עס האבען אויסגעדריקט וויסענשאפטסלייט אויף זייער וועלט - קאנפערענץ אין הארווארד.

עס איז אהן צווייפעל, אנ'אינטערעסאנטער געדאנק אבער דאס איז אזוי ווי די מעהרסטע מענשליכע געדאנקען, נישט גאר קיין נייער געדאנק. דעם זעלבען געדאנק, נאר אויף אנ'אנדער שטייגער, האט נאך אמאל, נאך מיט קנאפע צוויי און א האלב טויזענד יאהר צוריק אויסגעדריקט דער גרויסער פילאזאף פלאטא; פלאטא האט אין זיין קלאסישען פילאזאפישען ווערק „רעפובליק" געשאפען א פלאן, אז די געזעלשאפט זאל רעגירט ווערען פון וויסענשאפטסלייט, וועלכע ער האט אגב גערופען מיט'ן נאמען „היטער"; זיי, דער מארך פון זיין רעפובליק, האבען געדארפט זיין די אויסדערוועהלטע, וואס האבען געדארפט האבען דאס איינציגע רעכט און פליכט צו פיהרען די מלוכה צו פערנעמען זיך מיט פאליטיק. די איבעריגע קלאסען פון דער געזעלשאפט האבען געדארפט, לויט פלאטא, זיך איינגאנצען אפגעבען אדער מיט ארבייט, אדער נאר בעשיצען די רעפובליק פון שונאים.

און יענע, פלאטא'ס כאראקטעריסטישע רעפובליק, געפיהרט פון א מין גייסטיגער אריסטאקראטיע, שווימט איצט ארויף אין אונזער געדאנק, ווען מיר לייענען איצט וועגען די נייע, מאדערנע פלענער פון די וויסענשאפטסלייט פון אונזער צייט. ווי עס חזר'ן זיך איבער מענשליכע געדאנקען און טעאריעס!

עס בייטען זיך, באטירליך, די איינצעלהייטען, די אדער יענע פארמען; אבער אין אלגעמיין דרעהט זיך דער מענשליכער געדאנק אין געוויסע גרעניצען.

און דער פאליטישער און געזעלשאפטליכער געדאנק דרעהט זיך איצט אויך ארום די אלטע, אלטע אידעען פון פאלקס-הערשאפט און דעספאטיע, פאקטיש ארום דעמאקראטיע און דיקטאטור, וועגען וועלכע מען דעבאטירט אזוי פיל אין אונזער צייט.

עס איז איצט געקומען די צייט, דענקען די וויסענשאפטסלייט, ווען די געלעהרטע פון דער גאנצער וועלט דארפען דערפיהלען די געוואלדיגע פעראנטווארטליכקייט, וואס ליגט אויף זיי, און זיי דארפען שאפען אנ'אלוועלטליכע מאראלישע קראפט, געבויט אויף די אייביגע אמת'ן, וועלכע זענען אויסגעפונען געווארען פון דורות-לאנגע פארשונגען איבער דער גאנצער וועלט.

און אט די מאראלישע קראפט פון דער וויסענשאפט, דארף ארגאניזירט ווער'ען אין א שטענדיגער קערפערשאפט אונטער דער פיהרערשאפט פון די אמעריקאנער אוניווערזיטעטען.

פאר וואס עפעס אמעריקאנער אוניווערזיטעטען — וועט איהר פרעגען.

דער ענטפער דערויף איז אנ'אינטערעסאנטער. אמעריקא ווערט איצט אנערקענט אלס דער וויכטיגסטער און בעסטער פלאץ אויף דער וועלט, פאר פרייער, אומפארטייאישער וויסענשאפטליכער פארשונג און ארבייט; אמעריקא ווערט איצט הויך געאכטעט איבער דער גאנצער וועלט צוליב דעם וואס די וויסענשאפט ווערט דא נישט פערוואנדעלט אין א בעדינערין פון דער אדער יענער הערשענדער פארטיי, פאר דער אדער יענער פאליטישער מאכט, וואס הערשט אין לאנד; זי איז דא פרייער, אומפארטייאישער ווי אין א סך אנדערע לענדער; זי מאכט דא נישט קיין אונטערשיד צווישען גלויבען פאלק און ראסע; זי איז איצט דעריבער א גוטער צענטער פאר וויסענשאפטליכער ארבייט.

די וועלט דארף געפיהרט ווערען פון וויסענשאפטסלייט.

אזא געדאנק איז איצט אויפגעקומען צווישען די געלעהרטע, וועלכע האבען זיך צונויפגעקליבען פון גאר דער וועלט אויף דער איצטיגער קאנפערענץ צו דעם 300-יאהריגען יובל פון דעם בערימטען הארווארדער אוניווערזיטעט.

ווען די גייסטיגע פיהרער פון דער גאנצער וועלט, די גרעסטע דענקער, די בעסטע וויסענשאפטסלייט פון דער וועלט וועלען זיך ארגאניזירען אין איין קערפערשאפט און וועלען צוזאמען אנפיהרען דאס גאנצע לעבען פון מענשען, וועט דעמאלט געדאטעוועט ווערען די מענשליכע ציוויליזאציע.

אזוי האבען איצט ערקלערט די וויכטיגסטע אנטיילנעהמער פון דער אינטערעסאנטער וועלט-קאנפערענץ אין הארווארד.

זיי פיהלען, אז ס'איז געקומען א צייט, ווען דער וויסענשאפטסמאן, דער געלעהרטער, טאר זיך מעהר נישט פערשליסען אין די ענגע פיר ווענד פון זיין קאבינעט, טאר זיך מעהר נישט פערטיפען בלויז אין זייגע דיקע ביכער און אפזונדערען זיך אזוי ווי פריהער פון דער ארומיגער קאכיגער, שטורעמדיגער וועלט; ס'איז איצט געקומען, דענקען זיי, א צייט, ווען דער וויסענשאפטסמאן מוז ארויסגעהן אין דער ברויזענדער וועלט און מוז נעמען אנ'אנטייל אין די שווערע פראגען און דראמאטישע קאמפען פון אונזער צייט; ער דארף העלפען ארויספיהרען די וועלט פון יענער קריטישער לאגע, פון יענעם טעמפען ווינקעל, אין וועלכען די וועלט איז פערקראכען.

און סאיז איצט געקומ'ען, דענקען זיי, א צייט, ווען די אייביגע אמת'ן, וועלכע זענען אויסגעפונען געווארען און פעסטגעשטעלט געווארען פון דער וויסענשאפט, זאלען אנגעווענדעט ווערען אין דעם פראקטישען לעבען און זאלען רעגולירען אויך אונזער גאנצען פאליטישען און געזעלשאפטליכען לעבען.

פערהאן, זאגען זיי, אייביגע געזעצען, וועלכע רעגולירען און דיקטירען דעם גאנג פון דער נאטור; אבער די זעלבע אייביגע נאטור-געזעצען זענען גילטיג נישט נאר פאר דער נאטור אליין, נאר אויך פאר דעם מענשליכען לעבען, אויך פאר דער געזעלשאפט, אין וועלכער מענשען זענען פערבונדען. די זעלבע געזעצען, וועלכע שטויסען די נאטור אין א בעשטימטער ריכטונג, אין א בעשטימטען וועג, שטויסען אויך דאס געזעלשאפטליכע לעבען אין א בעשטימטער ריכטונג, אויך אונזער מענשליך לעבען איז אונטערווארפען צו די זעלבע אייביגע געזעצען און אמת'ן, וועלכע הערשען איבער דער נאטור.

דעריבער דארף אונזער לעבען אנגעפיהרט ווערען וויסענשאפטליך, דאס הייסט, אין פולער הארמאניע, אין א פולשטענדיגען איינקלאנג מיט די אייביגע געזעצען, מיט די אייביגע אמת'ן, וועלכע זענען ענטדעקט געווארען פאר דער נאטור.

און נאר דעמאלט, ווען אונזער וועלט וועט געפיהרט ווערען וויסענשאפטליך, דאס הייסט, לויט די נאטור-געזעצען, וועט קענען איינגעארדענט ווערען אזא גוטע געזעלשאפטליכע ארדנונג, ביי וועלכער מענשען וועלען נישט ליידען אין אזא גרויסער מאס ווי איצט.

מענשליך גליק, דענקען דעריבער די בעריהמטע געלעהרטע, קען דערגרייכט ווערען בלויז דעמאלט, ווען מענשען און פעלקער וועלען אנערקענען, אז עס זענען פערהאן אזעלכע אייביגע אמת'ן, אזעלכע אייביגע געזעצען, וועלכע הערשען אויך אין אונזער קולטורעלען לעבען אזוי ווי זיי הערשען אין דער נאטור.

אבער די וועלט ווערט איצט גראד געפיהרט אויף דעם גרונד פון פאלשע אמת'ן, פון פאלשע טעאריעס, וועלכע האבען שוין לאנג באנקראטירט און האבען זיך שוין פון לאנג ארויסגעוויזען אלס פעלטהאפטיגע, דורכפאלען.

ווען די וויסענשאפטסלייט וואלטען געפיהרט די וועלט, וואלטען זיי געדארפט פעסטשטעלען די אייביגע גרונד-געזעצען, לויט וועלכע מענשען און פעלקער דארפען זיך פיהרען און וואלטען אנגעפיהרט די וועלט לויט אט די געזעצען.

נייע צענטראלע ווירטשאפטליכע אינסטיטוציע פון פוילישען יודענטום

זעלבסטהילף-אקציע פון יודישער געזעלשאפט אין פוילען. — גרינדונג פון "קאאפעראטיווער קרעדיט-צענטראלע"

ווארשא (יט"א). די קאטאסטראפאלע ווירטשאפטליכע לאגע פון פוילישען יודענטום, וואס איז אין א גרויסער מאס א פועל-יוצא פון דער איינגעארטיגער יודישער ווירטשאפטליכער סטרוקטור און דער דראנג צו בעפעסטיגען די עקזיסטירענדע ווירטשאפטען און שאפען נייע ארבייטס-ווארשטאטען, האט בעוואויגען א ריי אנגעזעהענע יודישע ווירטשאפטליכע עסקנים צו שאפען אנ'אינסטיטוציע א. נ. „יודישע ווירטשאפטליכע הילף". צו די גריגדער פון דער ווירטשאפטליכער הילף געהערען צוו. אנד. די ה"ה: אברהם געפנער, ד"ר קארל זאקס, סענ. רפאל שערעשעווסקי, אינזש. סטאניסלאוו שערעשעווסקי, פרעזעס מאוריצי מייזעל, אינזש. אנטאני אייגער, נאום עטינגאן (לאדז), קאנסול מאקס קאן (לאדז), ד"ר ארנאלד עהרענפרייז (קראקע), ריכטער נתן וואהל און ד"ר זיגמונד וויזענבערג (לעמבערג).

די ערשטע טעטיגקייט פון דער „ווירטשאפטס הילף" איז געוועזען די גרינדונג פון א נייער צענטראלער קרעדיט-אינסטיטוציע א. נ. „קאאפעראטיווע קרעדיט-צענטראלע", וועלכע האט שוין א בעשטעטיגטען סטאטוט און וועט דינען אלס צענטראלע באנק פאר די יודישע קאאפעראטיוון, סוחרים, האנדווערקער און לאנדווירטען.

די יודישע טעלעגראפען-אגענטור האט זיך געווענדעט צום פארזיצער פון דער פערוואלטונג פון דער קאאפעראטיווער קרעדיט-צענטראלע ה' אינזש. סטאניסלאוו שערעשעווסקי מיט דער ביטע צו פרעציזירען די צילען און אויפגאבען פון דער אינסטיטוציע.

אויף דער פראגע וועלכע ציל'ען שטעלט זיך די „יודישע ווירטשאפטליכע הילף" און „קאאפעראטיווע קרעדיט-צענטראלע", האט דער פערוואלטונגס-פרעזעס אינזש. שערעשעווסקי געענטפערט:

— כדי זיך ענטגעגענצושטעלען דער קאטאסטראפאלער ווירטשאפטליכער לאגע פון די יודען אין פוילען גרינדען מיר צוויי ענג ציזאמען זיך פערבונדענע ווירטשאפטליכע זעלבסטהילף - ארגאניזאציעס. די ערשטע — מיט א ברייטערן סאציאלען פערנעהם — „יודישע ווירטשאפטליכע הילף" — דארף העלפען צו קאנצענטרירען די ארבייט אין דעם יודישען ווירטשאפטליכען געביט אין פוילען, שאפענדיג גלייכצייטיג ערנסטערע פינאנציעלע יסודות. די צווייטע ארגאניזאציע — „קאאפעראטיווע קרעדיט - צענטראלע" — שטרעבט צו רעגולירען דעם צופלוס פון קרעדיטען פאר די קאאפעראטיוון, קליינהענדלער, האנדווערקער און לאנדווירטשאפט.

— און וואס פארא פארם וועט די „קרעדיט-צענטראלע" ערטיילען קרעדיט די קליינע יודישע ארבייטס-ווארשטאטען?

— אין אנהויב פון איהר טעטיגקייט וועט די „קרעדיט-צענטראלע" ערטיילען אויסשליסליך קורצטערמיניגע קרעדיטען מיט מינימאלע ציגזען. בהדרגה וועט די „קרעדיט - צענטראלע" פערברייטערן איהר טעטיגקייט און וועט זיך פערנעהמען מיט סאנירען דאס יודישע ווירטשאפטליכע לעבען און שטיצען נייע פראדוקטיוויזאציע-פארמען, בעשטימענדיג אויף דעם צוועק לאנג-טערמיניגע קרעדיטען. די „קרעדיט-צענטראלע" וועט נישט זיין אומשטאנד דירעקט צוצוקומען צו די אינדיווידועלע ווארשטאטען און קען דינען די אינטערעסען פון קליינהענדלער, האנדווערק און לאנדווירטשאפט בלויז דורך דער פערמיטלונג פון ווירטשאפטליכע ארגאניזאציעס, אין דער ערשטער ריי קאאפעראטיווע אינסטיטוציעס, ארום וועלכע עס גרופירען זיך אינדיווידועלע ארבייטס-ווארשטאטען.

— צי האט די „קרעדיט-צענטראלע" בדעה צו ערטיילען קרעדיט-הילף אויף גרינדען נייע האנדווערקער - ווארשטאטען אדער מאדערניזירען אלטע ווארשטאטען, און אין וועלכער מאס האט די „קרעדיט-צענטראלע" בדעה צו פינאנסירען דעם פראדוקציע - עקספארט פון דער יודישער קליינאינדוסטריע און האנדווערק?

— די מאדערניזאציע פון ווארשטאטען, גרינדונג פון נייע האנדווערקער - פלאצובקעס און בעזונדערס דער עקספארט פון פראדוקטען פון דער יודישער קליינאינדוסטריע און האנדווערק — דאס זענען אלץ אויפגאבען, וואס ליגען אויף דער ליניע פון אונזער פעראינטערעסירונג, און אויב עס וועלען זיין גרינדען פאר א פלאנמעסיגער פערווענדונג פון די ערטיילטע קרעדיטען, וועלען זיי זיין ספק געשטיצט ווערען דורך דער „קרעדיט - צענטראלע" דורך דער פערמיטלונג פון די ענטשפרעכענדע ארגאניזאציעס.

— וועלכע ראל וועט אין דער טעטיגקייט פון דער „קרעדיט-צענטראלע" שפילען דאס שטיצען די קרעדיט- און פראדוציר-קאאפעראציע?

— מיר אנערקענען אין דער פולער מאס די גרויסע חשיבות פון דער קאאפעראציע פארן יודישען ווירטשאפטליכען לעבען. נישט האבענדיג די מעגליכקייט — אויס טעכנישע טעמים — צוצוקומען אונמיטעלבאר צו איגד ווידועלע ווירטשאפטליכע איינהייטען, וועט די „קרעדיט-צענטראלע" נויטווענדיגערווייז איהר ארבייט זיך מוזען שטיצען אויף דער ארגאניזירטער קאאפעראציע. אזוי ארום וועט די קאאפעראציע נישט זיין בלויז אונזער ציל, נאר אויך דאס מיטעל, דער קרעדיט וועט צוקומען צום אינדיווידועלען ווארשטאט. עס איז קלאר, אז עס וועט זיין אונזער אויפגאבע און די אויפגאבע פון די קאאפעראטיווע קאסעס צו זארגען דערפאר, אז דער דאזיגער קרעדיט זאל נישט זיין קיין טייערער און ער זאל צוועקמעסיג פערווענדעט ווערען.

— צי האט די „קרעדיט-צענטראלע" בדעה — כדי צו געבען דער אקציע א ברייטערן שוואונג — צוזאמענארבייטען מיט די פיהרענדע יודישע סאציאלע אינסטיטוציעס?

— ביי דער „קרעדיט-צענטראלע" וועט געשאפען ווערען א ווירטשאפטליכער קאמיטעט, וואס וועט האבען דעם ציל צו פארשען די מעגליכקייטען פון א ווירטשאפטליכער עקספאנסיע פון דער יודישער בעפעלקערונג אין פוילען. צו דער צוזאמענארבייט אין דעם רעפעראט וועלען פערבעטען ווערען די פיהרענדע יודישע סאציאל-ווירטשאפטליכע אינסטיטוציעס.

— צי האט די „קרעדיט-צענטראלע" געזיכערטע קרעדיטען פון מלוכה'שע באנק-אינסטיטוציעס.

— עס איז קלאר פון די עצם צילען פון דער „קרעדיט-צענטראלע", אז איהר אויפגאבע וועט זיין נארמירען דעם צופלוס פון קרעדיטען פאר דער בעלעבונג פון ווירטשאפטליכען לעבען. דערפון פליסען אויך ארויס אונזערע וועזענטליכסטע אויפגאבען צו בעמיהען זיך וועגען ענטשפרעכענדע פאנדען. מיר זענען איבערצייגט, אז אונזער ארבייט וועט אין די רעגירונגס-ספערען געפינען געהעריגע פערשטענדניש און אונטערשטיצונג. וואס שייך קרעדיטען פון אויסלענדישע יודישע ווירטשאפטליכע ארגאניזאציעס, קענען מיר ערקלערען, אז מיר האבען זיך בעגעגענט מיט גרויס פערשטענדניש און גינסטיגקייט מצד די לייטער פון די דאזיגע ארגאניזאציעס: אין דער היגזיכט האבען מיר שוין צו פערצייכענען קאנקרעטע רעזולטאטען. איצט האלטען מיר ביי פינאליזירען ענטשפרעכענדע אפמאכען מיט דער „פונדיישאן", מען דארף אבער דערביי אונטערשטרייכען, אז אונזער פרינציפיעלע אויפגאבע און שטרעבונג איז צו זוכען שטיצפונקטען אין געזונדער זעלבסטהילף פון דער יודישער געזעלשאפט אין פוילען און אין דער הינזיכט ערווארטען מיר די צוזאמענווירקונג פון די ברייטסטע יודישע שיכטען.

— ווען וועט די „קרעדיט - צענטראלע" אנהויבען איהר טעטיגקייט און אין וועלכע ארגאניזאציאנס-סטאדיום געפינט זי זיך איצט?

— די ארגאניזיר-ארבייטען פון דער „קרעדיט-צענטראלע" ווערען שוין פערענדיגט, און וואהרשיינליך וועט זי איהר טעטיגקייט אנהויבען ביז אנהויב 1937.

דאס לעבען אין ארץ-ישראל

ידיעות פון דער יודישער טעלעגראפען-אגענטור

ווי וועט זיך אפרופען אויף א"י די דעוואלואציע פון פראנצויזישען פראנק

ירושלים. די דעוואלואציע פון פראנצויזישען פראנק, וואס האט געפיהרט צו דער דעוואלואציע פון איניגע אנדערע וואלוטען, וועט אויך האבען אנ'איינפלוס אויף די האנדעלס בעציהונגען אין א"י. בעאמטערס וויכטיג וועלען זיין די אויסווירקונגען פון דער דעוואלואציע אויף דעם האנדעלס אויסטויש צווישען א"י און סיריען, וואס שפילט, ווי בעקאנט א וויכטיגע ראל אין ווירטשאפטליכען לעבען פון ביידע לענדער. די דעוואלואציע פון פראנק קען פיהרען צו א בעדייטענדער פערקלענערונג פון דעם א"י עקספארט קיין סיריען און פון דער צווייטער זייט קען שטייגען די קאנקורענץ פון סירישע סחורות אויף דעם א"י מארק. דער ציטרוס עקספארט וועט צוליב די וואלוטע ענדערונגען ליידען געוויסע פערלוסטען און דעם ארויספיהר קיין האלאנד. די פולע אויסווירקונגען פון די דעוואלואציע פעראָרדנונגען וועט קלאר ווערען ערשט אין א צייט ארום.

א נייער ארץ - ישראל - קאדעקס
דאס גוזעץ וועגען מלקות ווערט אפגעשאפט

ירושלים. אינגיכען ערשיינט א זאמלונג פון אלע א"י-געזעצען אויף די דריי אפיציעלע שפראכען. די דאזיגע ארבייט איז דורכגעפיהרט געווארען דורכן וויצע גענעראל פראקוראר פון דער רעגירונג. פון 15. אקטאבער טרעטען אריין און קראפט אלע ענדערונגען, וואס זענען געמאכט געווארען אין די א"י געזעצען. דער א"י-קאדעקס וואס איז איינגעטליך דער אלטער אטאמאנישער קאדעקס, ענטהאלט אויך א נייעם געזעץ וועגען שמייז-שטראף פאר מינדערדיעהריגע קינדער. דער דאזיגער געזעץ, וואס האט זיך לחלוטין נישט אריינגעפאסט אין די נייע סאציאלע בעדינגונגען פון א"י, פלעגט ארויסרופען א סך פערביטערונג ביי דעם ישוב.

איצט האלט דערפיי, אז דאס דאזיגע בארבארישע געזעץ זאל סוף כל סוף פערשווינדען פון דעם א"י קאדעקס. אין א ספעציעלען נומער פון דער אפיציעלער „פאלעסטיין גאזעט" איז פערעפענטליכט געווארען א געזעץ - פארשלאג וועגען אפשאפען די שמייז-שטראף פאר קינדער.

בעפרייט אונטער פאליציי-אויפזיכט

ירושלים (יט"א) פון קאנצענטראציע - לאגער אין סאראפאנד איז בעפרייט געווארען דזשאליד כאלדי, א ברודער פון דעם ירושלים'ער בירגערמייסטער, וועלכער איז געווען אינטערנירט 105 טעג, די פאליציי האט איהם בעפרייט מיטן תנאי, אז ער זאל זיך צוויי מאל א טאג מעלדען אין פאליציי-קאמיסאריאט.

Dr. med. H. LUBICZ
ספעציאליסט פאר הויט, ווענערישע און געשלעכטס-קראנקהייטען
צעגעלניאנא 7 (פריהער 48), טעלעפאן 32-141

האַנדווערקעריי און האַנדעל

אויף דער וואַך

צו דער אויפמערקזאַמקייט פון די וועש־נעהער

ווי עס איז בעקאַנט, איז לויט א פערארדנונג פון האַנדעלס און אינדוסטריע מיניסטעריום דאָס פאַך וועש־נעהער אריינגעצויגען געוואָרען אין דער קאַטעגאָריע פאַכען וואָס אינטערליגען דעם אַזוי־גערופענעם „צעכען געזעץ".

דאָס פאַך מוז (צו קענען פיהרען א ווערקשטעל) בעזיצען א האַנדווערקער קאַרטע אויסער דער רעגיסטראַציע קאַרטע („פּאַטווערדזעניע זגלאָשעניאַ"), וואָס פיל עגזיסטירענדע ווערקשטעלער בעזיצען שוין.

נישט קוקענדיג דערויף האָט נאָך ביז׳ן היינטיגען טאָג קיין וועשנעהער ווערקשטעל זיך פערזעהן מיט א האַנדווערקער קאַרטע.

עס איז טאַקע אמת, אַז די האַנדווערקער קאַרטע גיט שוין מעהר נישט דעם בעל מלאכה קיין שום הנחה, נאָר פערקעהרט די בעלי מלאכות וואָס מוזען בעזיצען די קאַרטען איז מעהר בעשווערליך ווי די אַנדערע פאַכלייט ווייל זיי אונטערליגען פיל אַנדערע פאַרשריפטען, וואָס דאָס געזעץ זעהט פאָר (לערן־יונגלעך, מייסטער בריף א. א.).

עס איז אָבער א געזעץ וואָס מוז אויסגעפיהרט ווערען. און זאָלען די וועש־נעהער זיך אינפאָרמירען מיט וויפיל מיה און שווערקייטען עס איז אָנגעקומען די האַנדווערקער פון די בעזונדערע פאַכען וואָס מוזען בעזיצען א האַנדווערקער קאַרטע — ארויסצובעקומען די קאַרטע נאָך דעם אָנגעוויזענעם טערמין דורכ'ן געזעץ.

די האַנדווערקער וואָס האָבען זיך אין טערמין נישט פערזעהן מיט דער קאַרטע האָבען געהאַט אויסצושטעהן גרויסע שוועריגקייטען ביי די עקזאַמענס און דאָס בעקומען די קאַרטע איז געווען פערבונדען מיט גרויסע קאָסטען א. אַז. וו.

פאַר די וועשנעהער איז דאָס לויפענדע יאָהר דער טערמין פון ארויסנעמען די קאַרטע, און דאָס טאָר נישט פערנאַכלעסיגט ווערען, דערווייל איז דאָס בעקומען די קאַרטע נישט פערבונדען מיט קיין שוועריגקייטען, וואָס וועט אָבער זיין שפעטער?

די וועשנעהער, וואָס בעזיצען שוין א רעגיסטראַציע – קאַרטע, (פּאַטווערדזעניע זגלאָשעניע), דאַרפען בלויז ביילעגען א בקשה אין אינדוסטריע־אַמט ביי דער שטאָט פערוואַלטונג און פערזיכערען זיך אויפ'ן נומער פון דער קאַרטע, בעטען א האַנדווערקער קאַרטע.

אין די פאַלען גיט דער אינדוסטריע אַמט אַרויס א האַנדווערקער קאַרטע אָהנע וועלכע שוועריגקייטען פאַר א מינימאַלען אָפּצאָהל.

די וועשנעהער, וואָס האָבען ביז איצט נאָך זייער ווערקשטעל נישט רעגיסטרירט אין אינדוסטריע אַמט אָדער מיט יאָהרען צוריק אין רעגירונגס קאָמיסאַריאַט און בעזיצען א פּאַטענט פאַר'ן לויפענדען יאָהר, דאַרפען שוין איינקומען מיט א בקשה אין אינדוסטריע אַמט, אַז מ'זאָל זיי אַרויסגעבען א בעשייניגונג אַז זיי בעזיצען ערוואָרבענע רעכט צו פיהרען די ווערקשטעל, צו דער בקשה מוז מען צולעגען אַן אָפּשריפט פון פּאַטענט.

די וועש־נעהער מוזען זיך אָפּגעבען א דין וחשבון אויך בעקומען אַזאַ בעשייניגונג אויפ'ן סמך פון צוויי עדות, וואָס שרייבען אונטער אין אינדוסטריע אַמט, אַז דער בעטרעפענדער האָט געפיהרט זיין ווערקשטעל פאַר'ן 1. ליפּיעץ 1936.

אויפ'ן סמך פון אַזאַ בעשייניגונג וואָס דאַרף בעשטעטיגט ווערען דורך די האַנדווערקער קאַמער גיט דער אינדוסטריע אַמט שפּעטער ארויס א האַנדווערקער־קאַרטע.

די וועש־נעהער מוזען זיך אָפּגעבען א דין־וחשבון פון די פאָלגען וואָס בעדראָהט דאָס פערנאַכלעסיגען און אדורכלאָזען דעם טערמין, זיי טאָרען נישט דערלאָזען צו דעם בעשטאַנד וואָס איז ביים היינטיגען טאָג אין אַנדערע פאַכען, וועלכע טאַנ־טעגליך ווערען דורך דער מאַכט געשלאָסען, זאַר־שמאַטען און זייערע אינהאַבער בלייבען אָהנע וועל־כע מיטלען צום לעבען.

מיר מוזען אויך אויפמערקזאַם מאַכען די כאַ־לופּניקעס פון דעם פאַך, אַז לויט א פעראָרדנונג מוזען אויך די כאַלופּניקעס, וואָס בעשעפטיגען פרעמדע מענשען, געדונגענע אַרבייטער בעזיצען א האַנדווערקער קאַרטע.

י. רעדלום.

פאַרוואָס האָבן די יודישע ראַטמענער געשוויגען

אויף דער לעצטער זיצונג פון דער האַנדווערקער־קאַמער

די ביודזשעט־זיצונג פון דער לאָדזשער האַנד־ווערקער־קאַמער איז געווען א זעלטענהייט לויט די טראַדיציעס און געוואוינהייטען פון אַלע אַנדערע זעלבסטפערוואַלטונגען. אין פערלויף פון 15 מינוט האָט מען זיך אָפּגעפערטיגט מיטן ביודזשעט אויפן יאָהר 1937 און מיטן צוגאָב־ביודזשעט אויפן יאָהר 1936. קיין שום דיסקוסיע וועגען דער אָפּגעטוענער אַרבייט און קיין שום דיסקוסיע וועגען די צוקונפטס־אַרבייט פון דער האַנדווערקער־קאַמער. און די רעשטיגע 15 מינוט וואָס האָט געדויערט די פּלענאַר־זיצונג איז געווען פערנומען מיט דער ביודזשעט־רעדע פון דירעקטאָר פון דער קאַמער.

מילא ס'איז מעגליך, אַז די קריסטליכע ראַטמע־נער האָבען נישט געהאַט וועגען וואָס צו דיסקוטירען. ס'איז מעגליך, אַז זיי זענען געווען צופרידען מיט דער אָפּגעטוענער אַרבייט און זענען אויך געווען צו־פרידען מיט די פּלענער וועלכע דער דירעקטאָר האָט פאָרגעשטעלט אויף דער צוקונפט. ס'איז אָבער נישט מעגליך, אַז די יודישע ראַטמענער האָבען נישט גע־האַט וואָס וועגען דעם ענין צו זאָגען.

דער דירעקטאָר דאַבּאָש האָט אין זיין רעדע גע־זאָגט צווישען אַנדערען, אַז אין דער יודישער מלאכה איז עפּעס נישט אַלץ אין אָרדנונג, אַז די צאָהל האַנד־ווערקער־קאַרטען וועלכע יודישע האַנדווערקער בע־קומען אויפן גרונד פון דיספּענסען איז שרעקליך גרויס, דאָס בעווייזט אַז מ'דאַרף אין דעם ענין אינ־טערווענירען...

ווייטער האָט דער דירעקטאָר אין זיין רעדע אָנ־געוויזען אַז מ'דאַרף גרינדען פאַר די קריסטליכע האַנדווערקער אַהן־פּראָצענטיגע הלוואות־קאַסעס, אַזעלכע ווי יודען האָבען שוין אומעטום און אַז מ'־האָט געגרינדעט און מ'דאַרף גרינדען קריסטליכע האַנדווערקער־קאָאָפּעראַטיווען...

אויף דעם אַלעם איז נישט געקומען קיין שום ענטפער מצד די יודישע האַנדווערקער־ראַטמענער. צי איז טאַקע נישט געווען וואָס צו ענטפערען דאָרט, האָט די רעדע פון דירעקטאָר נישט געדאַרפט קיין ענטפער מצד די יודען?

צי האָט מען נישט געדאַרפט פרעגען פאַרוואָס די האַנדווערקער־קאַמער, וועלכע ווערט אויסגעהאַל־טען אין גרעסטען טייל פון יודישע האַנדווערקער, העלפט נישט גרינדען קיין יודישע קאָאָפּעראַטיווען און פערנעהמט זיך נאָר מיט'ן גרינדען קריסטליכע האַנדווערקער – קאָאָפּעראַטיווען. צי האָט מען נישט געדאַרפט פרעגען פאַרוואָס די לאָדזשער האַנדווערקער־קאַמער גרינדעט קאָאָפּעראַטיווען פון קריסטליכע שניי־דער־באַלאָפּניקעס, אין בושעזשין און פערגרעסערט די אַרבייטסלאָזיגקייט פון די יודישע בעלי־מלאכות, וועלכע זענען גראַד אַזוי בערעכטיגט צו אַרבייט ווי אַנדערע?

צי האָט מען נישט געדאַרפט פרעגען פון וואַנען דער דירעקטאָר איז „אַזוי גוט" אינפאָרמירט וועגען די יודישע אַהן־פּראָצענטיגע הלוואות־קאַסעס און פאַרוואָס דאַרפען אַזעלכע קאַסעס געגרינדעט ווערען נאָר פאַר נישט־יודישע בעלי־מלאכות.

צי האָט מען נישט געדאַרפט פרעגען דעם דירעק־טאָר, פאַרוואָס איהם פערדריסט אַזוי שטאַרק דער ענין פון די יודישע דיספּענסען און איהם געבען צו פערשטעהן פאַרוואָס גראָד יודען מוזען אָנקומען צו דיספּענסען און פאַר קריסטליכע האַנדווערקער איז דאָס לגמרי איבעריג?

לויט אונזער מיינונג האָט מען דעם דירעקטאָר נישט נאָר געדאַרפט געבען אַן ענטפער. נאָר מ'האָט געמוזט, ס'איז געווען די פליכט פון די יודישע ראַט־מענער אויפצוקלערען די דאָזיגע אַלע ענינים וואָס וואָלט נישט געווען אַזוי שווער, ווייל אַנדערש מאַכט דאָס דעם איינדרוק, אַז דאָס וואָס דער דירעקטאָר דאַבּאָש זאָגט, שטימט, איז א הייליגקייט און אפילו די יודען האָבען נישט געהאַט דערויף וואָס צו ענט־פערען און צווייטענס איז דאָס געוואָרען מאַטעריאַל פאַר די אַנטיסעמיטישע צייטונגען, וועלכע האָבען זיך שוין וועגען די דאָזיגע ענינים פונאַנדערגעשרי־בען.

מ'קען זיך דאָך נישט פאָרשטעלען, אַז די יודי־שע ראַטמענער האָבען דאָס נישט פערשטאַנען, טאָ פאַרוואָס־זשע האָבען זיי געשוויגען? דער פערהאַרע־וועטער און פעראַנגסטער יודישער האַנדווערקער פער־לאָזט זיך דאָך אויף זיינע שלוחים אין דער קאַמער און פערטרויט זיי אָן זייערע לעבעדיגסטע אינטערע־סען, טאָ ווי אַזוי קען דאָס געמאָלט זיין, אַז אַזעלכע קאַרדינאַלע ענינים זאָלען אַרויסגעלאָזען, און דורך דעם שטילשווייגען זאָלען זיי אָפּגעאַבירט ווערען?

די יודישע האַנדווערקער וועלען איצט האָבען דאָס רעכט אָנצופרעגען ביי זייערע שלוחים אין דער האַנד־ווערקער־קאַמער פאַרוואָס זיי האָבען אַזוי געהאַנ־דעלט... די סיבות מוזען וויסען בעקאַנט נישט נאָר די יודישע האַנדווערקער, די דירעקט פעראַנטוואָרט־ליכע, נאָר אויך דער גאַנצער יודישער עפענטליכ־קייט, פאַר וועלכער די האַנדווערקער־פּראָבלעמען זענען א ריכטיגע אין דער קייט פון קאַמף פאַר אונ־זער קיום. מיר רעכענען, אַז די האַנדווערקער־ראַט־מענער וועלען זיך אָפּרופען און וועלען קיין ענטפער נישט שולדיג בלייבען.

י. ד.

לאָדזער האַנדעלס־קאַמער זיך אַרויסגעזאָגט געגען פראָיעקט פון די קריסטליכע סוחרים־פעראיינען

וועגען ערלויבען צו פערקויפען קאָלאָניאַל־אַרטיקלען אין גאַסטראָנאָמישע אַנשטאַלטען

ווי מיר האָבען שוין מיטגעטיילט, האָבען די קריסטליכע סוחרים־פעראיינען זיך געווענדעט צום האַנדעלס־מיניסטעריום מיט דער ביטע צו ערלויבען די גאַסטראָנאָמישע אַנשטאַלטען צו פערקויפען שפּייז און קאָלאָניאַל־אַרטיקלען אין רעסטאָראַנען פון 7 ביז 9 אין אָוונד.

דאָס מיניסטעריום האָט איבערגעשיקט דעם דאָזיגען מעמאָריאַל צו דער לאָדזער האַנדעלס־קאַמער, אַז זי זאָל אַרויסזאָגען איהר מיינונג וועגען איהם.

אויף א זיצונג פון דער קאַמער האָט זיך די מעהרהייט אַרויסגעזאָגט געגען באַקומען די ביטע וועגען ערלויבען די גאַסטראָנאָמישע אַנשטאַלטען צו פערקויפען אַזעלכע אַרטיקלען ווי קאַווע, טיי, צוקער, ברויט א. אַז. וו. ווייל דאָס געהט נישט אַריין אין געביט פון די גאַסטראָנאָמישע אונטער־נעהמונגען, נאָר אין געביט פון האַנדעל, וועלכער פערלאַנגט א בעזונדערן פאַטענט.

אומאָפּהענגיג דערפון האָט די האַנדעלס־קאַמער אַרויסגעזאָגט די מיינונג, אַז א גאַסטראָנאָמי־שער אַנשטאַלט און א קאָלאָניאַל־געוועלב קענען נישט זיין קיין איין אונטערנעהמונג, ווען אפילו זיי זאָלען זיך געפינען אין לאָקאַלען וועלכע זענען צווישען זיך פעראייניגט, ווייל זיי זענען לויט'ן געזעץ 2 אונטערנעהמונגען.

הנחות אין אומזאַץ־שטייער פאַר האַנדווערקער

בעשלוסען פון דער שטייער־קאָמיסיע ביי דער האַנדווערקער־קאַמער

די שטייער־קאָמיסיע ביי דער האַנדווערקער־קאַמער האָט אויף איהר לעצטער זיצונג בעטראַכט די נויטווענדיגקייט צו מאַכען ענדערונגען אין ציר־קולאַר פון פינאַנץ־מיניסטער וועגען הנחות אין אומזאַץ־שטייער. ס'זענען אָנגענומען געוואָרען פאָל־גענדע בעשלוסען:

1) אַז ווינטער־ציי זאָלען האַנדווערקער וועלכע געניסען פון הנחות ביים אומזאַץ־שטייער, קענען בעשעפטיגען איין געדונגענעם אַרבייטער, נישט פערלירענדיג די הנחות.

2) אַז דער הנחה־פּעריאָד וועלכער איז פאָר־געזעהען אין צירקולאַר פון פינאַנץ־מיניסטעריום זאָל פערלענגערט ווערען אויף 3 חדשים, מיט דעם פאַרבעהאַלט, אַז דער צאָהלער זאָל נישט דאַרפען אויסקויפען אויפ'ן יאָהר 1937 קיין העכערען פאַ־טענט ווי דאָס היינטיגע יאָהר, אויב ער וועט צו־גאָב־אַרבייטער פאַקטיש בעשעפטיגען נישט לענגער ווי ביז דעם 1 אַפּריל 1937.

3) אַז די בעשייניגונגען וועגען דער צאָהל בעשעפטיגטע אַרבייטער זאָלען אַרויסגעבען נישט די אַרבייטס־קאָמיסאַריאַטען נאָר די קראַנקען־קאַסעס גאַנץ בחנם און אַז די דאָזיגע בעשייניגונגען זאָ־לען זיין גילטיג פאַר דער מאַכט.

4) אַז די האַנדווערקער־וואַרשטאַטען, וועלכע קויפען אויס א פאַטענט פון 8־טער קאַטעגאָריע און זענען בערעכטיגט צו בעשעפטיגען 4 אַרבייטער, זאָלען בעפרייט ווערען פון אָפּצאָהלען פאַר'ן אַר־בייטס־פאָנד און אויפן פאַל פון אַרבייטסלאָזיגקייט דעמאָלט, ווען מען בעשעפטיגט א גרעסערע צאָהל אַרבייטער.

ווער עס וויל א פאַטענט פון 5־טע קאַטעגאָריע

מוז זיך שוין בעמיהען וועגען א ליצענציע

אין צענטראַלען קליינהענדלער פעראיין, פּאַ־מאַרסקאַ 15 איז אַרומגערעדט געוואָרען די פראַגע וועגען ליצענציעס. ס'דערבעהנטערט זיך דער אָנהויב פון ניי׳ן יאָהר — די צייט ווען מ'קויפט אויס פּאַ־טענטען אויפ׳ן נייעם יאָהר, די קלענסטע קאַטעגאָריע האַנדעלס־פאַטענט, איז די 5־טע קאַטעגאָריע, פאַר הויזירער, די קאַטעגאָריע פאַטענט וועט אָבער נישט אַרויסגעגעבען אויב מ'בעזיצט נישט א ליצעניע אַרויסגעגעבען פון דער אינדוסטריע־מאַכט ער־שטער אינסטאַנץ. דאָס אַרויסבעקומען א ליצענציע געדויערט ביז 2 מאָנאַטען, דערייבער דאַרפען די אַלע וואָס האָבען בדעה אַרויסצונעמען אויפ׳ן יאָהר 1937 א 5 קאַט. שוין יעצט דערלאַנגען א ביטע וועגען אַרויסגעבען די דערמאָנטע ליצענציע. מיר שטריי־כען אונטער, דאָס אָהן ליצענציע וועלען די שטייער אַמטען נישט אַרויסגעבען קיין פאַטענטען פון 5־טער קאַטעגאָריע.

פאַר וואָס פאַרא לייסטונגען

קען א צעך נעהמען בעצאָהלט פון זיינע מיטגלידער

אויף דער לעצטער אַלגעמיינער פערזאַמלונג פון דער האַנדווערקער – קאַמער זענען אָנגענומען געוואָרען די מאַקסימאַלע אָפּצאָהלען, וועלכע די צעכען האָבען דאָס רעכט צו נעהמען פאַר פערשיי־דענע לייסטונגען לטובת זייערע מיטגלידער.

1) שליסען אַן אָפּמאַך וועגען א לערן־יינגעל דורך א מיטגליד פון צעך — 10 זל. שוין צוזאַמען מיט א לעגיטימאַציע.

2) א צייגניש וועגען דער אדורכגעגאַנגענער לעהר, אויב די לעהר איז איבערגעריסען געוואָרען — 2 זל.

3) א צייגניש וועגען ענדיגען די לערן־צייט פאַר א טערמינאַטאָר — 5 זל.

ווייטער קען דער צעך נעהמען:

א) פאַר א דובליקאַט פון א געזעלען־צייגניש וואָס איז אַרויסגעגעבען געוואָרען פאַר'ן 15־טען דעצעמבער 1927 — 5 זל.

ב) פאַר א דובליקאַט פון א מייסטער־דיפּלאָם, וועלכער איז אַרויסגעגעבען געוואָרען פאַר'ן 15 דעצעמבער 1927 — 5 זל.

פאַר אַלע אַנדערע לייסטונגען, האָט דער צעך נישט דאָס רעכט צו נעהמען קיין שום אָפּצאָהלונגען

דער צעך האָט אויך נישט דאָס רעכט אָנצונעהמען ביטעס צו געזעלען־עקזאַמענס, מייסטער־ און לעגאַ־ליזאַציע־עקזאַמענס.

ביטעס וועגען צולאָזען צו די עקזאַמענס צו־זאַמען מיט דער טאַקסע דאַרף דורך דעם קאַנדידאַט אריינגעטראָגען ווערען דירעקט אין דער האַנדווער־קער־קאַמער. דער צעך אינפאָרמירט נאָר דעם קאַנדידאַט וועגען אַלע פאָרמאַליטעטען.

שטראָפען פאַר נישט לעגאַלען פיהרען א וואַרשטאַט

אין רעזולטאַט פון פּראָטאָקאָלען, וועלכע זענען אויפגעשטעלט געוואָרען דורך דער לוסטראַציע־קאָמיסיע ביי דער האַנדווערקער־קאַמער, האָט דער אינדוסטריע־אַמט ביי דער שטאָט־פערוואַלטונג פער־אורטיילט צו פערמאַכען די האַנדווערקער־וואַרשטאַטען און בעשטראָפט מיט א געלד־שטראָף פאָלגענדע האַנדווערקער:

פראַניאַ זילבערבערג, סטאַניסלאַוו ראַקאָווסקי, נאַטאַן קעמפּינסקי, פראַנטשישעק וואַיטשעכאָווסקי און הוגאָ פּעלענס.

דער וועלט־קריזיס פערשווינדט

אַזוי שטעלען פעסט די עקאָנאָמיסטען פון פעלקער־בונד

די עקאָנאָמיסטען פון פעלקער־בונד האָבען פעסטגעשטעלט, אַז אין אַלע לענדער אויף דער גאַנצער וועלט זענען שוין פערהאַן זעהר בולטע ערשיינונגען וועלכע בעווייזען, אַז דער וועלט־קריזיס געהט אַוועק. ער פערשווינדט ביסלעכווייז, טריט פאַר טריט. אַלע לענדער גרייטען זיך שוין צו דער נייער צייט, וואָס קומט אָן, צום וואוילשטאַנד, וועלכער קומט אָן. אין ראַפּאָרט, וואָס דער פעלקער־בונד האָט איצט אַרויסגעגעבען ווע־גען דער עקאָנאָמישער לאַגע אויף דער וועלט, ווערען אָנגעוויזען אַלע סימנים און ערשיינונגען פון אָנקומענדען וואוילשטאַנד. די לאַנדווירטשאַפט ווערט אויפגעלעבט, די פרייזען פון די דאָרפישע אַרטיקלען ווערען טייערער און עס זענען שוין פער־האַן אַנזעהעוודיגע פערדינסטען. אויך די פאַבּרי־קאַציע פערדינט שוין איצט בעסער. די אַרבייטס־לאָזיגקייט אויף דער גאַנצער וועלט ווערט קלענער פון מאָנאַט צו מאָנאַט. אין אינטערנאַציאָנאַלען האַנ־דעל הויבט זיך אויך אָן א נייער סיסטעם פון פרייען סחורה־אויסטויש, פון אָפּשאַפען די בעגרענצונגען און די קאָנטינגענטען. פון יעדען בלאַט פון דעם ווירטשאַפטליכען ראַפּאָרט פון פעלקער־בונד שלאָגט א לעבהאַפטער אָפּטימיזם, גוטע אויסזיכטען אויף דעם וואוילשטאַנד וואָס קומט־אָן זיכער און פעסט.

נייער פאלקסבלאט
דאס לאדזער לעבן
נייער פאלקסבלאט

דינסטאג, 13 אקטאבער
כ"ז תשרי תרצ"ז

זון-אונטערגאנג 4.39
זון-אויפגאנג 7.07

נאך נישט אנגענומען די רעזיזיע
וועגן אפלייגן די קהלה-וואלן

הגם מ'האט ערווארט, אז אין פארלויף פון נעכטיגען טאג זאל דעצידירט ווערן די פראגע וועגן אפלעגן די קהלה-וואלן, האבן די היגע אפיציעלע קרייזן נאך נישט בעקומען קיין שום ידיעה וועגן דעם פון בילדונגס-מיניסטעריום, צוליב דעם איז דערווייל דער וואהל-קאלענדאר אין קראפט און די הכנות צו די וואהלען ווערן ווייטער געמאכט לויט דעם פעסטגעשטעלטען קאלענדאר.

נעכטען איז אויך פארגעקומען אויסטערן פאר זיך פון פרעזעס מינצבערג א זיצונג פון דער קהלה'שער וואהל-קאמיסיע, סוגען נאך בעריקזיכטיגט געווארען די רעקלאמאציעס פון 51 פערזאן, וועלכע האבען פארגעשטעלט דאקומענטען, אז זיי וואוינען שוין זייט א יאהר אין לאדז.

דאן איז איבערגעלייענט געווארען דער פראטעסט, וועלכער איז אנגענומען געווארען אויף א פערזאמלונג פון בונד און פועלי-ציון וועגן שטרייכען פון די וועהלער-רשימות די 9 פערזאן, ס'זענען איבערגעשיקט געווארען אין דער סטאראסטווע די רעקלאמאציעס פון די ה"ה מילמאן, מארגענטאלער, האלענדערסקי, זעלמאנאוויטש, פאזנאנסקי און נוטקעוויטש.

צום סוף איז בעשלאסען געווארען מארגען איבערצושיקען די בעשטעטיגטע וועהלער-רשימות אין דער סטאראסטווע.

—*X*—

לאדזער סטאראסטע איינגעפיהרט דאס מילך-געזעץ
אויפ'ן שטח פון 7 און 10 קאמיסאריאט

דער שטאטישער סטאראסטע האט איינגעפיהרט דאס מילך-געזעץ דערווייל אויפ'ן שטח פון 7 און 10 קאמיסאריאט. אין די דאזיגע קאמיסאריאטען איז נישט דערלויבט צו פערקויפען מילך פון קענדלעך דורך ארומטראגען, נאר אין פערפלאמבירטע פלעשלעך. דאס איז אבער נישט חל אויף די נאביאל-געוועלבער, וועלכע מעגען פערקויפען מילך אויף דער מאס. נאר פון ספעציעלע, הערמעטיש-פערמאכטע קעסעלעך מיט קראנען.

בוכהאלטער און קאסיר פון אנ'ענדעקישע קאאפעראטיוו
אויף דער בעשולדיגונגס-באנק פאר דעפרוידאציע

(א) אין יאהר 1935 איז אין לעבענסמיטעל קאאפעראטיוו „זגאדא" ענטדעקט געווארען מיסברויכען, וואס זענען אויסגעפיהרט געווארען פון בוכהאלטער קאלאדזשעיסקי און קאסיר יוזעף בארטשאק, צוזאמען האבען זיי דעפרוידירט א סומע פון 7,100 זל. קאלאדזשעיסקי ווערט אויך בעשולדיגט, אז אלס קאסיר אין געזאנג-פעריין „ליטניא" אין זגערוש, האט ער ענטאייגענט 265 זל. פעראיינס-געלד.

דאס געריכט האט פערמשפט קאלאדזשעיסקי אויף 1½ יאהר און בארטשאק אויף א יאהר מיט 2 חדשים תפיסה, אויפ'ן סמך פון דער אמנעסטיע, איז די שטראף פערקלענערט געווארען: קאלאדזשעיסקיו ביז 10 חדשים, און בארטשאק'ן — ביז 7 חדשים.

ארבייטער ווערט צעריסען אויף שטיקער
אונטער די רעדער פון א צוג

(א) אויף דער באהן-סטאציע לאדז—קארלעוו. האט פאסירט א שרעקליכער צופאל. דער ארבייטער פון דער קאראלעווער מאנופאקטור, איטשארעק, אריבערגעהענדיג די שינעס, איז אנגעפאהרען א צוג און א. איז ארונטער אונטערן לויפענדען צוג, ווען דער צוג איז אדורך, איזו געבליבען ליגען א שטיק פערבלוטיגטע משא. דער טויטער קערפער איז געבליבען אויפ'ן ארט ביז די אויספארשונגס-מאכט וועט אדורכפיהרען די אויספארשונג.

פערזענליכעס

ווי מען גיט אונז איבער פאהרט ארויס קיין ווין אויף גאסטשפילען דער בעקאנטער יודישער ארטיסט, דער קאמיקער יעקב פישער, וועלכער האט זיך קונה שם געווען אין לאדז מיט זיינע אויסגעצייכענטע לייסטונגען בעת די גאסטראלען פון פסח'קע בורשטיין.

ZACHĘTA
זגערזשער 26
היינט און טעגליך
פרעכטיגער פוילישער פילם
א. ט.
באלטישע ראפסאדיע
געשאפען אויפ'ן גרונד פון מאטראזען-לעבען. אין די הויפט-ראלען:
MARJA BOGDA
ADAM BRODZISZ
א. א. אויסערן פראגראם: ???
נעכסטער פראגראם:
„Marja Baszkircewa"
אנהויב טעגליך 4 א זייגער שבת און יום-טוב

די ענדעקעס וועלען אנטיילנעהמען
אין די וואהלען פון מאגיסטראט-לאווניקעס

ביי די ענדעקעס קאכט זיך נאך אלץ מכח די שטאט-ראט-וואהלען. מיר האבען שוין דערמאהנט וועגן די אומצופרידענע, וועלכע זענען אדורכגעפאלען און נישט געוועהלט געווארען אלס ראטמענער, די דאזיגע דורכגעפאלענע פערלאנגען איצט, אז זיי זאלען בעקומען די לאווניקעס פאסטענס, וועלכע ס'קומט די ענדעקעס. צוליב דעם האט די ענדעקישע שטאט-ראט-פראקציע בעשלאסען צו ענדערען דעם בעשלוס וועגען נישט אנטיילנעהמען אין די ארבייטען פון סאציאליסטישען מאגיסטראט און נישט דעלעגירען קיין לאווניקעס, ווי ס'זעהט אויס וועלען די ענדעקעס אנטיילנעהמען אין די וואהלען פון מאגיסטראט-לאווניקעס און נעהמען פאר זיך 3 ערטער ווי עס קומט זיי לויט דער פראפארציע.

צענניקעס אויף ארטיקלען פון ערשטען געברויך
אקולניק פון וואיעוואדע צו די סטאראסטעס

דער וואיעוואדע ה' האוקע-נאוואק, האט נעכטען פונאנדערגעשיקט צו אלע סטאראסטעס אין לאדזער וואיעוואדזטווע א אקולניק וועגען אויסהענגען פרייזען פון ארטיקלען פון ערשטען געברויך, ווי אויך אדורכצופיהרען קאנטראלעס און נישט דערלאזען צו א שטייגערונג פון די פרייזען, דער אקולניק מאכט אויפמערקזאם, אז מ'דארף זיך האלטען גענוי אין דעם אקולניק פון אינערן-מיניסטעריום פון 19-טען מאי 1932 וועגען אנגעבען די פרייזען פון ארטיקלען פון ערשטען געברויך.

די סטאראסטעס דארפען ארויסגעבען געהעריגע פעראָרדנונגען, אז די געוועלבער וואס פערקויפען ארטיקלען פון ערשטען געברויך, מוזען אנגעבען די פרייזען. די צענניקעס מוזען אויסגעהאנגען ווערען אויף אנגעזעהענע ערטער און דערביי דארפען די צענניקעס צוגענגליך זיין פאר די קונים.

די סחורות אין די שויפענסטער דארפען זיין פערזעהען מיט פרייזען יעדער ארטיקעל בעזונדער. דערביי דארף אנגעגעבען ווערען לויט דער מאס אדער וואג (1 מעטער. 1 ליטער, 1 קילא).

די דאזיגע פעראָרדנונג איז פון איין זייט א מיטעל אדורכצופיהרען א גענויע קאנטראלע און פון דער אנדערער זייט, וועט דאס פערלייכטערען די בעפעלקערונג צו אריענטירען זיך אין די פרייזען.

אויסגעשטעלט „קינדישע" וועקסלען אויף 5 טויזענד זל.
לאדזער סוחר פערמשפט אויף א יאהר מיט 2 חדשים תפיסה

(א) דאס קרייז-געריכט האט נעכטען בעטראכט א פראצעס געגען דעם היגען סוחר ישראל מרדכי וויסעפעלד, וועלכער איז אנגעקלאגט געווארען אין געבען פאלשע וועקסלען. ו. האט ביז יאנואר 1928 געקויפט גארן ביי אהרן פארבער (פעטריק. 22), פארוואס ער האט טיילווייז געדעקט מיט קונדישע וועקסלען. ווען די וועקסלען זענען פראטעסטירט געווארען, האט זיך ארויסגעשטעלט, אז ו. איז נעלם געווארען פון לאדז, ס'זענען ארויסגעשיקט געווארען שטעק-בריף און דעם 20-טען יוני ד. י. איז ער ארעסטירט געווארען אין ביאליסטאק. ס'איז פעסטגעשטעלט געווארען, אז וויסעפעלד האט ארויסגעלאזט 36 „קינדישע" וועקסלען אויף א סומע פון 5 טויזענד זלאטעס.

דאס געריכט האט וויסעפעלדען פערמשפט אויף א יאהר מיט 2 חדשים תפיסה. אויפ'ן סמך פון דער אמנעסטיע, איז איהם געשאנקען געווארען א העלפט פון דער שטראף.

פאטער גראבט אויס דעם קערפער פון זיין פערשטארבענעם זוהן
אויסערגעוועהנליכע טהאט פון א פערצווייפעלטען פאטער

(א) אן אויסערגעוועהנליכער פאל איז ענטדעקט געווארען אויף יאזשינאוא 17, נעבען צמענדאזש אין מאניע.

אין דער וואוינונג פון קאנאליזאציע-ארבייטער באלעסלאוו יאסטזשעמבסקי, איז געפונען געווארען דער טויטער קערפער פון זיין 11 יאהריגען זוהן באניסלאוו, וועלכער איז געשטארבען מיט 2 חדשים צוריק.

דאס יונגעל איז געלעגען קראנק אין שפיטאל אין אלעקסאנדער און געשטארבען, און דארט צו קבורה געקומען.

דער פאטער האט דעם קלאפ נישט געקענט איבערשמערצען, פערגאנגענע וואך איז ער ביינאכט אוועק אויפ'ן צמענטאזש אין אלעקסאנדער, האט אויפגעגראבען דעם קבר און דעם האלב צעפאלענעם קערפער איינגעפאקט אין א זאק און מיטגענומען מיט זיך אהיים.

דער עפוש פון דעם צעפאלענעם קערפער האט גורם געווען דערצו, אז דער פאטער איז קראנק געווארען, מ'האט דערוועגען מיטגעטיילט דער פאליציי, וועלכע האט אויך ענטדעקט דעם טויטען קערפער. און איהם נאך אמאל קובר געווען.

EUROPA
לעצטע טעג!
אנהויב 4, 6, 8 און 10 אוונט.
מאלי פיקאז
יודל מיטן פידל
אין פילם אין דער יודישער שפראך
פערקלענערטע פרייזען פון 80 גר.

חתן-כלה „רוימען" אויף די וואוינונג פון די בעלי-הבתים
איצט וועלען זיי ישב'נען אין תפיסה

(א) אויף דער בעשולדיגונגס-באנק אין קרייז-געריכט, איז נעכטען געזעסען היים בורשטין, יעקב בענצבערג און די 21-יאהריגע פ. יידע שענדאבאלסקא.

פ. יידע איז געווען א דינסט ביי דער פאמיליע אדעלמאן, אויף פאלודניאווא 18.

דעם 27-טען יוני ד. י. האט די דינסט צוזאמען מיט איהר חתן היים בורשטין צוגעטראכט א פלאן, ווי אזוי צו בעגנבענען די עדעלמאנ'ס. אויסנוצענדיג א מאמענט, ווען ס'איז קיינער נישט געווען אין דער היים, האט דאס פאר'ל צוזאמען מיט בענצבערג'ן זיך אריינבעקומען אין דער וואוינונג, און צוגענומען פוטערס, מלבושים און ציהרונג אין דער ווערט פון 5 טויזענד זלאטעס.

דאס „שטיקעל ארבייט" איז זיי אבער נישט געלונגען, געהענדיג מיט די גע'גנבעטע זאכען, זענען זיי פערהאלטען געווארען פון א פאליציאנט, וועלכער האט ביי זיי אפגענומען די גנבה.

דאס געריכט האט פערמשפט בורשטינ'ען אויף 1 יאהר תפיסה, בענצבערג'ן אויף 6 חדשים און פ. יידע שענדאבולסקא אויף 8 חדשים תפיסה.

קיין ארץ-ישראל
גרופענווייז און אינדיווידועל.
ביליגע פרייזען. גוטע בעדינגונגען.
פינקטליכע בעהאנדלונג.
14-טעגיגער אויספלוג קיין וויען
אבפאהר יעדען טאג. 135 זל.
אויסלענדישע הנחה-און קורעציע-פעסער.
פארשטעהערשאפט פון „אינטוריסט"
אויספלוגען און רייזעס קיין רוסלאנד.
ברענגען קרובים פון רוסלאנד קיין פוילען
אינפארמאציעס ערטיילט
דאס יודישע רייזע-ביורא
Union Lloyd
Piotrkowska 42, tel. 107-87.
פארשטעהערשאפט פון „אינטוריסט"
נעמט אן דאס איבערשיקען
געלדער קיין ז. ס. ר. ר.

יאהרגאנג 1916

היינט דינסטאג, ד. 13 אקטאבער דארפען זיך שטעלען די יאהרגענג פון 1916, וואס וואוינען אויפ'ן שטח פון 3-טען פאליציי-קאמיסאריאט מיט די אותיות:

C D E

און פון 8-טען קאמיסאריאט מיט די אותיות:

K L Ł M

מארגען, מיטוואך ד. 14 אקטאבער דארפען זיך שטעלען די יאהרגענג פון 1916, וואס וואוינען אויפ'ן שטח פון 3 קאמיסאריאט מיט די אותיות:

F G

און פון 8-טן קאמיסאריאט

N O P R

צוגאב-פאבאר-קאמיסיע

דעם 15-טען ד. ה. הויבט אן אמטירען די פאבאר-קאמיסיע אין לאקאל (פיעטריקאווער 165). מעלדען דארפען זיך די פאבאראוצעס פון יאהרגאנג 1915 און עלטערע, וואס האבען נאך נישט ערלעדיגט זייער מיליטער-אנגעלעגנהייט. וואס וואוינען פון 2, 3, 5, 8, 9, 11 פאליציי-קאמיסאריאטען.

דעלעגאציע פון יודישע לעהרער ביים שול-קוראטאר

אויסנוצענדיג די געלעגענהייט וואס דער שול-קוראטאר האט געווילט אין לאדז, האט זיך פאר איהם פארגעשטעלט א דעלעגאציע פון פעראיין פון לעהרער פון פאוושעכנע שולען. די דעלעגאציע האט אנגעוויזען דעם קוראטאר אויף די אנגעווערהטסטע פראגען פון יודישע לעהרער און בעזונדערס אויף דער נישט-נארמאלער פערטיילונג פון שול-בנינים פאר יודישע קינדער. דער קוראטאר האט צוגעזאגט צו נעהמען אין אכט די פאסטולאטען פון דער דעלעגאציע און זיי גינסטיג צו ערלעדיגען.

אנשטעקענדע קראנקהייטען אין לאדז

פון 4 ביז'ן 10 אקטאבער זענען אנגעמאלדען געווארען אין דער געזונדהייטס-אפטיילונג ביי דער שטאט-פערוואלטונג פאלגענדע פאלען פון אנשטעקענדע קראנקהייטען: בויך-טיפוס 30 פאלען (פאריגע וואך 27 פאלען), שקארלאטין 37 פאלען (32), דיפטעריט 14 פאלען (26), מאזלען 1 פאל (4), רויז 6 פאלען (7), קאקלוש 6 פאלען (3), קימפעט-היץ 4 פאלען (5).

אין אלגעמיין זענען אין פאריגע וואך נאטירט געווארען 97 פאלען פון אנשטעקענדע קראנקהייטען אין לאדז.

Dr. med.
HALTRECHT
ספעציעל-ארצט פאר הויט-, געשלעכטס קראנקהייטען און מענער-שוואכע
האט זיך איבערגעצויגען און נעמט אן
פיעטריקאווער 161 טעל. 245-21
פאר אונבעמיטעלטע לעטשניצא-פרייזען
פון 11 פריה ביז 3 ביי טאג און פון 7 ביז 9 אוונט
זונטאג פון 8—1 בייטאג.
פאר פרויען א בעזונדערער ווארטע-זאל

זאל פילהארמאניע
נארוטאוויטשא 20
טעל. 213 84.

היינט, דינסטאג, ד. 13 אקטאבער, 8^30 אוונט
ערשטער אינאוגוראציאנס־
מייסטער־קאנצערט
פון
יוסף שמידט

וועלטבעריהמטער טענאר, בעקאנט פון די שענסטע און מעלארישסטע קלאנג־פילמען. די קליינע צאהל איבערגעבליבענע בילעטען אין קאסע פון פילהארמאניע. פרייקארטען א חוץ אמטליכע אונגילטיג.

סענסאציאנעלער פראצעס אין לאדז

געוועז געוו. פאליציי־אינספעקטאר זיגמונט נאסעק

(א) אין לאדזער קרייז־געריכט האט זיך נעכטען אנגעהויבען דער סענסאציאנעלער פראצעס געגען דעם בעקאנטען אין לאדז געוועזענעם לייטער פון אויספארשונגס־אמט אין לאדז פאליציי־אינספעקטאר זיגמונד נאסעק.

דער פראצעס קומט פאר אונטער דעם פארזיץ פון וויצע־פרעזעס איליניטש, בייזיצער זענען די ריכטער ווישניעווסקי און מערמאן. עס בעשולדיגט פראקוראר סקאמפסקי. עס פערטיידיגען די אדוואקאטען אשערבערבער פון קראקא און נאיעווסקי פון לאדז.

צום פראצעס זענען ארויסגערופען 23 עדות, צווישען אנדערע, א רייהע אפיצירען פון דער פאליציי מיט דעם וואיעוואדישען פאליציי־קאמענדאנט הר. טאר־ווינסקי און קאמענדאנט אינספעקטאר עליאסער־גיע־דזשעלסקי בראש.

דער בעשולדיגטער געוועזענער קאמענדאנט פאר־אינספעקטאר נאסעק ווערט בעשולדיגט **אין בע־וואוסטזיניגען פערבעהאלטען פערברע־כענס, וועלכע זענען אויסגעפיהרט גע־ווארען דורך פערזאנען וועלכע זענען איהם געווען בעקאנט**; אין נישט געהעריגען אויספיהרען דורך איהם זיינע דינסט־פליכטען און אין אינספירירען צו שרייבען אנאנימען געגען זיינע קא־לעגען.

ווי עס איז צו זעהען פון דעם בעשולדיגונגס־אקט האט געוו. קאמענדאנט נאסעק ספעציעל פאר־וואריזירט דעם „בלינדען מאקס" (מאקס בארנ־שטיין). וויסענדיג וועגען דער קרימינעלער פערגאנ־גענהייט פון מאקס בארנשטיינען איז דער פאליציי־אינספעקטאר נאסעק דאך פערבליבען מיט איהם אין גוט־פריינדשאפט. איהם אינפארמירט וועגען געהיי־מע קאנפערענצען און די דאזיגע אינפארמאציעס האבען געגעבען מאקסען די מעגליכקייט צו שרייבען אנאנימען.

אין בעשולדיגונגס אקט ווערט ווייטער דער־צעהלט וועגען **דער טעטיגקייט פון בלינדען מאקס**. וועגען דעם מארד, וועלכען ער האט אויס־געפיהרט אויף האלבערמאנען' וועגען זיינע מעשים־טובים וועלכע ער האט אויסגעפיהרט אין זיין ביורא „אפראקא" (שיענקעוויטשא נאם 15) און מיט דער הילף פון דורך איהם ארגאניזירטע „שטארקע".

געוו. אינספעקטאר נאסעק ווערט ווייטער בעשול־דיגט אז ער האט אינטערוועניערט לטובת דעם בלינ־דען מאקס און ווען מען האט דעם לעצטען פערפא־טען צו פיהרען די „ביורא", ווייל ער איז געווען א פולשטענדיגער אנאלפאבעט, האט געוו. אינספ. נא־סעק אינטערוועניערט ביים דעמאלסדיגען סטאראסטע דיכטאלעוויטש מיטן געוועזענעם בורמיסטער פון אלעקסאנדער אנדזשעיאק, מען זאל בארנשטיינען צו־ריקגעבען די קאנצעסיע.

געוו. אינספ. נאסעק איז זיך צו דער שולד נישט מודה און ערקלערט אז מאקס איז געווען זיין גע־צאהלטער קאנפידענט; אבער ווען ער, נאסעק, איז אוועק פון לאדז, האט מען דא אנגעהויבען זוכען עפעס א פערבינדונג צווישען איהם און מאקסען און צושרייבען איהם ענינים, וועלכע מאקס האט אויסגע־פיהרט. וועגען דער פערברעכערישער טעטיגקייט פון מאקסען האט ער גארנישט געוואוסט, ווייל דער לעצ־טער האט נישט פיגורירט אין דער קארטאטעקע, וועל־כע האט זיך געפינען אין דעם אויספארשונגס־אמט. מיט בארנשטיינען האט ער זיך בעקענט אין 1932 דורך אנדזשעיאק'ן, וועלכער האט איהם געזאגט, אז מאקס שפילט א געוויסע ראלע אין דער פערברעכע־רישער וועלט און ער האט געוואלט דאס אויסנוצען.

וויצע־פרעזעס איליניטש פרעגט: ווי האט אויס־געזעהען דאס צוזאמענארבייטען מיט מאקסען, צי איז דאס געווען אנ'אפיציעלער אדער ענגער קאנטאקט?

בעשולדיגטער: מאקס האט מיך אינפארמירט וועגען פערשידענע ענינים און דער קאנטאקט איז דע־ריבער געווען אן'ענגערער.

פארזיצער: צי זענט איהר אפט געווען פריוואט ביי בארנשטיינען?

בעשולדיגטער: ווען כ'האב זיך געדארפט טרעפען מיט אנדזשעיאק'ן האבען מיר זיך אפגערעדט טרעפען ביי בארנשטיינען.

פארזיצער: זענען דארט געווען אויפנאהמעס, כיבודים?

בעשולדיגטער: איינמאל איז געווען אנ'אויפנאה־מע אין וועלכער עס האבען אנטייל גענומען דאס פאר־פאלק אנדזשעיאק, די בארנשטיינס און איך.

פארזיצער צי האט איהר אינטערוועניערט וועגען דער קאנצעסיע אויף דער ביורא פאר בארנשטיינען ביים סטאראסטע?

בעשולדיגטער: ניין. כ'האב נאר ארויסגעזאגט מיין מיינונג, ווייל כ'האב געהאלטען בארנשטיינען נוציליך פאר מיר.

פארזיצער: ווי איז דאס מעגליך, אז איהר האט אינטערוועניערט וועגען א רעכטסקאנסולענטען ביורא פאר אנ'אנאלפאבעט וואס בעהערשט נישט די פוי־לישע שפראך?

בעשולדיגטער: בארנשטיין האט זיך געקענט אונ־טערשרייבען.

פארזיצער: האט איהר נישט געוואוסט ווער דאס איז בארנשטיין?

בעשולדיגטער: כ'האב געוואוסט, אז בארנשטיין קען מיר צושטעלען גוטע אינפארמאציעס.

פארזיצער: אלע האבען געוואוסט ווער עס איז דער בלינדער מאקס, און וואס פאר א ראלע ער האט געשפילט אין דער פערברעכער־וועלט איז ער: נאר

דער לייטער פון דעם אויספארשונגס אמט האט דאס נישט געוואוסט?

בעשולדיגטער: עס האט מיך קיינער נישט גע־ווארענט און כאטש מען האט מיך געזעהען מיט מאק־סען, האט מיר קיינער וועגען איהם גארנישט געזאגט.

פארזיצער: איהר זענט געזעסען עפענטליך ביי איין טיש מיט א קאנפידענט, געזעסען ביי איהם אין שטוב און זיך קיין דין וחשבון נישט אפגעגעבען מיט וועמען איהר זיצט?

בעשולדיגטער: איך בין געזעסען מיט איהם אין דער געזעלשאפט פון די אנד־זשעיאק'ס און אנדערע. איניגע האבען זיך בעמיהט צו קריגען פאר מאקסען אנ'אונאפהענגיגקייטס קרייץ פאר די פערדינסטען וועלכע מאקס האט געלייסטעט פאר פוילען.

פארזיצער: ווער האט זיך בעמיהט וועגען א פער־דינסט־קרייץ פאר מאקסען?

בעשולדיגטער: עטליכע מענשען.

פארזיצער: האט איהר אויסגענוצט בארנשטיי־נען צו פריוואט־ענינים?

בעשולדיגטער: נישט נאר איך האב איהם גע־רופען, איך האב איהם רעקאמענדירט אויך אנדערע פערזאנען, ווייל בארנשטיין האט זעהר גוט ערלע־דיגט פערשידענע וואכיגנגם ענינים.

פארזיצער: האט ער נישט ערלעדיגט עפעס אנ' ענין מיט א פעלץ אין דער פירמע טיגער און גלאטער?

בעשולדיגטער: בארנשטיין איז געווען ביים קוי־פען א פעלץ, דער פעלץ איז מיר אבער נישט געפעלען און דאן האט בארנשטיין איהם אויסגעטוישט.

— פארזיצער: זענט איהר נישט געווען אויף קאסט ביי בארנשטיינען?

בעשולדיגטער: איך בין געווען קראנק און דע־מאלט האט מען מיר צוגעשטעלט מיטאגען פון בארנ־שטיינען.

פארזיצער: צי איז אייך נישט געווען פיינליך, ווען איהר האט געגעסען ביי איין טיש מיט א קאנ־פידענט?

— ניין, איך האב דאך געקאנט זיין ביי איהם א סובלאקאטאר, איבריגענס האבען דארט ביי בארנ־שטיינען געגעסען אויך אנדערע.

פארזיצער: נאך וואס האט איהר זיך אזוי פיל מאל געטראפען מיט בארנשטיינען און נאך וואס איז בארנשטיין געקומען אין אויספארשונגס־אמט.

בעשולדיגטער: **בארנשטיין איז געווען מיין קאנפידענט** און צוליב דעם וואס ער האט זיך נישט איינמאל געפינען אין שווערע מאטעריעלע בעדינגונגען, איז ער געקומען צו מיר נאך געלד.

פארזיצער: צי האט דער בעשולדיגטער אינ־טערוועניערט אין דער פראגע פון קאנפליקט אין גוט וויטקאוויץ, הינטער בושעזשין.

בעשולדיגטער: צו מיר זענען געקומען די פאכ־טער פון גוט וואליצקי און דער אדמיניסטראטאר גראחאדזשיצקי, וועלכע האבען געבעטען צו אינטערוועניערען אין א קאנפליקט, וועלכער איז דארט אויס־געבראכען, איך האב זיי דעמאלט בעקענט מיט מאקס בארנשטיינען און מעהר ווייס איך גארנישט.

פארזיצער: צי קענט איהר א געוויסען נייפעלד?

— איך אליין קען איהם נישט, צו מיר איז אמאל געקומען אדוו. כאמיטש און געבעטען, אז איך זאל ווירקען אויף דער פאליציי, אז זי זאל נישט צו אפט בעזוכען נייפעלד'ס לאקאל און מ'זאל איהר ער־לויבען לענגער אפען צו האלטען דעם לאקאל ביי־נאכט, וועגען קיין שום 2000 זל. וועגען וואס עס ווערט גערעדט אין בעשולדיגונגס־אקט, ווייס איך גארנישט.

נאך דער הפסקה גיט דער אנגעקלאגטער ערקלע־רונגען וועגען צווייטען פונקט פון דער בעשולדיגונג — וועגען דעם, אז ער האט אינספירירט דעם בלינ־דען מאקס צו שרייבען אנאנימען געגען קאמענ־דאנט עלעזעסער־ניעדזשעלסקי און קאמיסאר ווייער וואס האט זיך ארויסגעוויזען פאר נישט ריכטיג.

דער אנגעקלאגטער נאסעק ערקלערט: **דער צווייטער פונקט איז די שווערסטע בע־שולדיגונג, וועלכע איז נישט צו פער־טראגען**. איך גיב זיך אפ א חשבון דערפון, אז ס'איז נידערטרעכטיג צו שרייבען אנ'אנאנים און ס'איז נידערטרעכטיג צו אינספירירען אנ'אנאנים. נאך וואס האב איך געדארפט שרייבען אנאנימען ווען איך וואלט געקאנט מאכען דערפון א גינסטיגען געברויך אהן אנאנימען. איך האב צו די מענשען נישט קיין שום טענות, דאס זענען ערליכע בעאמ־טע, מיט וועלכע איך בין אין די בעסטע בעציהונגען נאך וואס האב איך געדארפט אינספירירען, אז מען זאל וועגען זיי שרייבען אנאנימען. דאס איז דער שווערסטער פארווארף, וועלכען מ'האט מיר גע־מאכט און איך וויל זיך דערפון אפרייניגען. ווען איך האב זיך דערוואוסט וועגען דעם דאזיגען אנאנים, האב איך געטעבען דעם קאמענדאנט ניעדזשעלסקי מיין אפיצירען ערען־ווארט, אז איך ווייס גארנישט וועגען דעם, מיט דעם דאזיגען פארווארף האט מען מיך מאראליש געפייניגט, איך האב מיין גאנץ לע־בען שווער געארבייט, איך האב א גוטע פערגאנגענ־הייט, גוטע קוואליפיקאציעס, איך וויל זיך נישט דערמיט ריהמען, אבער אזא מענש ווי איך קען נישט דערגעהן אזוי ווייט, אז איך זאל אינספירירען אנא־נימען.

פארזיצער: מיט וואס **קען מען פערטייט־שען דאס, וואס אינם אנאנים געפינען** זיך אזעלכע וועלכע קיינער האט

נישט געקאנט וויסען א חוץ איהר, דארט זענען געווען אויסצוגען פון געהיימע קאנפערענצען, אין וועלכע ס'האבען אנטיילגענומען 3 פערזאן.

בעשולדיגטער: דאס ווייס איך נישט, אויף די דאזיגע קאנפערענצען זענען דאך נישט געווען מיינע פארשלאגען וועגען איבערפיהרען דעם קאמיסאר ווייער, מ'האט דאס אבער נישט געטון, ווייל ער האט געהאט גרויסע אונטערשטיצונג. פון וואנען בארנ־שטיין האט וועגען דעם אלץ געוואוסט ווייס איך נישט.

פראקוראר: וואס האט אייך בעוואויגען, אז איהר זאלט נעניסען פון בארנשטיינ'ס אינפארמא־ציעס?

אנגעקלאגטער: איך האב זיך מיט בארנשטיינ'ען בעקענט דורך דעם אלעקסאנדערער בירגערמייסטער אנדזשעיאק, א חוץ דעם האב איך זיך דערוואוסט פון עלטסטען פושאראווניס סטעפאנקעוויטש, אז בארנ־שטיין איז שוין פאר מיין קומען קיין לאדז געווען א קאנפידענט.

פראקוראר: צי האט איהר צוערשט גענומען אינ־פארמאציעס וועגען בארנשטיינ'ען?

— כ'האב געוואוסט, אז ער איז נאך קיינמאל נישט בעשטראפט געווען, הגם איך האב געהערט וועגען דעם ענין האלבערמאן.

פראקוראר: צי האט איהר נישט געוואוסט, אז **ס'איז א חרפה צו בעוויזען זיך מיטן „בלינדען מאקס אין דער עפענטליכ־קייט?**

— ניין, כ'האב נישט געוואוסט.

פראקוראר: פארוואס האט מען ביי בארנ־שטיינען געפינען א וועקסעל מיט אייער אונטער־שריפט?

— ס'איז מעגליך, אז איך האב איהם געגעבען א קאנטא פאר אנ'אינפארמאציע, וואס ער האט מיר געגעבען. ס'איז אויך מעגליך, אז איך האב מיט דעם וועקסעל בעצאהלט פאר קוילען. וואס ער האט מיר צוגעשטעלט.

אדוו. אשענברענער: צי האט בארנשטיין אלס קאנפידענט בעקומען פענסיע?

אנגעקלאגטער: ניין, קיין שטענדיג געהאלט האט ער נישט בעקומען, ער האט בעקומען לויט דער אינ־פארמאציע וואס ער האט געגעבען, אמאל 100, אמאל 200 און אמאל 300 זל. ער האט אפילו אין יענער צייט בעקומען געלד פון גענעראל־קאנסולאט אין דאנציג.

ריכטער ווישניעווסקי: צי האט איהר נישט גע־הערט, אז בארנשטיין אינקאסירט וועקסלען דורך טערארא?

— ניין.

— צי האבען איך וועגען דעם נישט געזאגט די ברידער קאשוב?

— ניין.

אדוו. אשענברענער: אפשר קענט איהר אנרופען עטליכע ענינים, וועלכע בארנשטיין האט ערלעדיגט אלס קאנפידענט?

דער פארזיצער ערקלערט, אז דער טייל פון פרא־צעס וועט פארקומען ביי פערמאכטע טירען און דאס פובליקום געהט ארויס פון זאל.

נאך עטליכע מינוט ווערט ווידער דאס פובלי־קום אריינגעלאזען און ס'הויבט זיך אן דער פער־הער פון די עדות.

דער ערשטער זאגט עדות דער געוו. ארמיניס־טראטאר אין גוט וויטקאוויץ, גראדיצקי. דער עדות ערקלערט ווי אזוי מאקס בארנשטיין איז אנגעקומען אין הגם גוט וויטקאוויץ און ווי ער האט פערוואל־טעט דערמיט. אויף דער פראגע פון פארזיצער, דער־צעהלט דער עדות, אז ביי בארנשטיינ'ען זענען פאר־געקומען אויפנאהמעס, אויף וועלכע עס איז אנוועזענד געווען הויכגעשטעלטע פערזענליכקייטען. מיט מאקס'ן האט ער זיך בעקענט אין אויספארשונגס אמט.

פארזיצער: צי איז אייך, א געוועזענעם אפיציר קיין בושה נישט געווען צו זיצען ביי אנ'אנאלפאבעט, א מענש, וואס קען אפילו קיין פויליש נישט רעדען?

עדות: עס זענען דארט געווען נאך אנגעזעהענע מענשען און איך האב אין דעם נישט געזעהן קיין חטא.

ווייטער ערקלערט דער עדות, אז בארנשטיין האט פערמאגט זעהר וויכטיגע פאליציאישע אינפארמא־ציעס און האט זיך אין אויספארשונגס־אמט גע־פיהלט ווי אין דער היים.

ווייטער זאגט עדות דער געוו. בורמיסטער פון אלעקסאנדער ה' מאריאן אנדזשעיאק. ער ערקלערט, אז בארנשטיינ'ען קען ער פון יאהר 1921. בארנ־שטיין האט דעמאלט געארבייט ביי איהם אין אווי־טאבוס־אינטערנעהמונג און האט זיך אויך בעש־שעפטיגט מיט פערמיטלען אין פערשידענע האנדעלס טראנזאקציעס.

אויף דער פראגע פון פארזיצער, ערקלערט דער עדות, אז מאקס איז געווען אין גוטע מאטעריעלע בעדינגונגען און האט זיך געקאנט ערלויבען אויף פערשידענע אויפנאהמען. צווישען די געסט זענען געווען פערשידענע אנגעזעהענע פערזענליכקייטען און איינמאל האט ער אליין אהין איינגעלאדען דעם אינספעקטאר נאסעק.

דער עדות ערקלערט ווייטער, אז דאס האט ער איינמאל אינטערוועניערט ביים געוו. סטאראסטע דיכ־טאלעוויטש וועגען דער קאנצעסיע פון רעכטסקאנ־סולענטען ביורא פאר בארנשטיינען, ווען מען האט איהם אבער פארשטעלט מיט א ... נעמאכט דערויה. אז באר

קליינער פעליעטאן

כ'לייען דעם „ארענדאווניק"

איך וועל אייך זאגען דעם אמת — זאגט שמיל־שמעלקי — איך, ווי איהר זעהט מיך, שטיין און גיין... איך לייען דעם „ארענדאווניק"!

אזא מגאל מענש בין איך שוין, און פער־פאלען!

איך בין א יוד, פערשטייט איהר מיך, וואס וויל הנאה האבען פון דעם לעבען! ביי מיר איז דאס שטיקעל עולם הזה אויף דער וועלט אויך א שטיקעל קרן, וואס מ'בדארף זיך דערפון נישט אפצוזאגען, און כל זמן איך לעב, וויל איך וויסען, אז איך לעב אויף דער וועלט!

איז עס ביי מיר, ווי געזאגט, די מעשה „ארענ־דאווניק" א זאך, וואס שאפט מיר פערגעניגען, און איך קוועל גאר אן, אז איך לייען עס!

עס צוגיסט זיך מיר א ווארעמקייט איבער די גלידער, און איך וואקס — פיהל איך — אין דער ברייט...

ערשטענס, טאקיש דערפאר, וואס עס איז קאר־מיטשנע! ס'איז א פרייליכע לעבעדיגע צייטונג, און אלץ איז דארט משה קאפויר, מיט'ן דאשעק פערדרייט — מיט'ן ווידעל אין קאפ און מיט די געהירן איבערם ווי זאגט מען עס...

והשנית, אז איך לייען אט דעם „ארענדאווניק" קומט אויס, אז מיר יודען — זאלען לעבען און גע־זונד זיין! — זענען דאס אייגענע יודישע שטיקעל, דאס שמן זית זך פון דער וועלט, דאס פימפסענ־האלץ שבפימפסענהאלץ פון דער מענשהייט! און אז אלע געשעפטען זענען אונזערע, און אז אלע פאבריקען זענען אונזערע, און אז מיר באדען זיך אין גאלד און אין זילבער און בריליאנטען, און אז מיר זעמיר כל ולך אויסגעקאכט אין דער גאנצער וועלט, און אלע קאפיטאליסטען און בורזשויען זענען מיר, און אז אלץ, אלץ, אלץ געהערט צו אונז א. או. וו. א. וו.

לייען איך טאקיש, און איך האב הנאה — איך ווער אזש צעשמאלצען!

איהר — זאגט שמיל־שמעלקי — קוקט נישט, וואס איך זעה אויס לעצטענס א ביסעל מיוערנע אויפן דאס...

דאס איז — פערשטייט איהר מיך — נאך פון די יודישע צייטונגען!

ווארום אז איך בליק אמאל אריין אין א יודיש בלאט, פאלט מיר אפ א שטיק געזונט — שטיקער, פודען פליישע פאלט פון מיר: א קלייניגקייט, אז וואו מען גיט זיך א קעהר שלאגט מען, הרג'עט מען, בויקערט מען, יאגט מען, טרייבט מען — אז פגרן זאלען זיי שוין, טאטע זיסער!.. כ'מיין נישט די בלעטער!

נו־מהה, לייען איך בעסער דעם „ארענדאוו־ניק", וואס פערשאפט מיר גרויס נחת, אדער די אנדערע פוילישע צייטונגען, וואס ווערען געמאכט פון יודישע וואיטקעס, און פון וועלכע מ'ווייסט כלל נישט, אז עס זענען דא יודען אויף דער וועלט!

שמילשמעלקי

אויספלוג קיין איטאליען
וויען. ווענעדיג. רוים. נעאפאל. בודאפעשט
10/X ביז 3/XI 665 זל.

קיין ווילנא
פאפולערער צוג דעם 11/X—36

באהן־הנחות קיין ווילנא און זאקאפאנע.

גענעראל־פערטרעטונג פון „אינטוריס"
אויספלוגען קיין סאוויעט־רוסלאנד.

אינדיווידועלע און גרופען־רייזעס
קיין פאלעסטינא.

אנמעלדונגען נעהמט אן
„ארביס" פיעטריקא. 18
טעל. 249-40 און 249-37.

שטיין איז אנ'אנאלפאבעט, האט ער מעהר נישט אינטערעסירט.

וועגען אונאפהענגיגקייטס־פערדינסט קרייץ האט בארנשטיין אויך געזאמעלט מיינונגען, אונ־טערשריפטען, אבער צי האט ער אזעלכען בעקומען, ווייסט דער עדות נישט. וועגען דער טעטיגקייט פון „עזרת אחים", זאגט דער עדות, אז די מיטגלידער פון דעם דאזיגען פעראיין האבען נאר פערפאלגט בארנשטיינ'ען, דער לעצטער האט אבער שטענדיג עהרליך געגען זיי געהאנדעלט.

ווייטער זאגען עדות דער סעקרעטאר פון אויס־פארשונגס־אמט זשוכאווסקי און דער פאליציי־וואכ־זשני פיאטראווסקי.

נאך דעם דאזיגען עדות ערקלערט דער פארזיצער א הפסקה ביז 5 נאכמיטאג.

נאך דער מיטאג־הפסקה האבען געגעבען ערקלע־רונגען נאך א רייה עדות.

———*———

אקציע פאר פערשטארקונג און שוץ פון ארץ-ישראלדיגען ישוב

אונטערן פארזיץ פון ד״ר ראזענבלאט איז זונטאג פארגעקומען א זיצונג פון דער לאדזער עקזעקוטיווע פון דער גרויסער אקציע פון פערטיידיגונג און בעפעסטיגונג פון דעם ארץ-ישראל-ישוב „מפעל-הבצרון", וועלכע ווערט איצט ווי בעקאנט אדורכגעפיהרט צווישען די יודישע קבוצים אין דער גאנצער וועלט. די עקזעקוטיווע, וואס בעשטעהט פון פארשטעהער פון אלע פארטייען, וואס געהערען צו דער ציוניסטישער וועלט-בעוועגונג, האט גענומען צו קענטניש די בעריכטען וועגען דעם ביז-איצטיגען גאנג פון דער אקציע, פעסטשטעלענדיג, אז זי האט זיך געטראפען מיט א געהעריגער פערשטענדניש און א גרויסער סימפאטיע אין אלע קרייזען פון דער לאדזער יודישער בעפעלקערונג. צוזאמען מיט דער פערענדיגונג פון די יום-טוב-טעג ווייזט די אקציע ארויס א טענדענץ פון כסדר'דיגער פערשטארקונג. די צאהל פון אקטיווע מיטארבייטער, וועלכע מעלדען זיך צו מיטארבייט ווערט וואס אמאל גרעסער.

נאכ'ן אויסהערען פון די בעריכטען איז בעשלאסען געווארען צו ארגאניזירען אין די ראהמען פון „מפעל-הבצרון" א גאנצע רייהע פעראנשטאלטונגען און פערזאמלונגען מיט דער בעטייליגונג פון דעלעגירטען פון דער יודישער ווארשע ה' גראס צימערמאן און פון היגע אנגעזעהענסטע פארשטעהער פון נאציאנאלען יודענטום.

אפטייקען.

(א) היינט בייגאכט דיזשורירען: ס. סאן (פלאץ פאשטשעלני 8), א. באהוימוזא (פאמארסקא 12), וו. וואגנער (פעטר'קאווער 67), י. זאיאנטשקיעוויטש (זשעראמסקיעגא 37), ז. נארטשעצקי (פושעואר 59), ז. שימאנסקי (פושענדזאלניאגא 75)

צום טומעל וועגען אפלייגען די קהלה-וואהלען

(בריף אין רעדאקציע)

צו דער רעדאקציע „נ. פאלקסבלאט".

זעהר געעהרטער ה' רעדאקטאר.

אין צוזאמענהאנג מיט דער ערקלערונג פון פרעזעס י. ל. מינצבערג אין געכטיגען נומער פון אייער ה' צייטונג בעהט איך אייך אבצודרוקען פאלגענדע שורות:

פון דער זעהר באריכות'דיגער ערקלערונג פון ה' מינצבערג זענען קלאר צוויי מהאט זאכען צו וועלכע אגב ער אליין איז זיך מודה. א) אז ער האט געמאכט דער ציוניסטישער ארגאניזאציע א פארשלאג אונטערצונעהמען געמיינזאמע שריט ביי דער מאכט. בכדי די וואהלען צו דער קהלה זאלען ווערען אבגעלעגט און ב) אז דער דאזיגער פארשלאג איז פון אונזער זייט קאטעגאריש אבגעווארפען געווארען.

וואס אנבעלאנגט מיינע פערזענליכע מכלומר'שטע אויספירונגען, וועלכע ה' מינצבערג גיט איבער וויל איך בלויז בעמערקען—הנם פאר'ן עצם ענין זענען זיי אבסאלוט נישט וויכטיג אז זיי שטימען נישט מיט דער ווירקליכקייט און אז ה' מינצבערג האט זיך דא ערלויבט אויף א פשוט'ן פערדרעהען אזוי דעם זין ווי דעם אינהאלט פון מיינע ווערטער.

איך דאנק אייך ה' רעדאקטאר פאראויס און צייכען מיט גרויס דרך-ארץ:

אליעזר שיין.

לאדז, דעם 12-טען אקטאבער 1936.

די יודיש-אראבישע ארבייטער דעלעגאציע אין לאדז

אין פוילען וויילט איצט א דעלעגאציע פון יודישע און אראבישע ארבייטער פון פאלעסטינע. גראד איצט ווען ס'איז פאנאנדערגעפלאקערט אזא ביטערער האס פון די אראבישע רעאקציע געגען יודען אין פאלעסטינע, אין דער צייט איז פון פאלעסטינע געקומען א פע-אייניגטע דעלעגאציע פון יודישע אראבישע ארבייטער, אויפצוקלערען פאר דער וועלט די אמת'ע סיבות פון דער איצטיגער שווערער לאגע און צווישען פעלקערליכע בעציהונגען צווישען יודען, אראבער און ענגלענדער אין פאלעסטינע.

די דעלעגאציע איז ארויסגעטרעטען אויפ'ן אינטערנאציאנאלען קאנגרעס צום קאמף געגען ראסיזם און אנטיסעמיטיזם אין פאריז און אויפ'ן קאנגרעס צום קאמף געגען מלחמה אין בריסעל. די רעדע פון אראבישען פארשטעהער נאדזשוב יוסוף אין אראביש און פון דוד קאווארסקי אין פראנצויזיש האבען געמאכט א גרויסען רושם אויף די קאנגרעסען. זיי זענען אויפגענומען געווארען אויף ביידע קאנגרעסען מיט אויסערגעווענליכע בעגייסטערונג. דער יודישער ארבייטער-פארשטעהער איז אן אינטעליגענט און שטאמט פון לאדז. בעוועגן אין פוילען אייגער פון די פיהרענדיגע פערזאנען ביי די לינקע „פועלי ציון".

נאדזשוב יוסוף איז אן אראבישער ארבייטער-אינטעליגענט פון פאך א טישלער-ארבייטער וואוינט אין יפה, רעדט אויך גוט העבראאיש און ביסעל פראנצויזיש.

אין לאדז וועלען זיי זיין שבת אין פילהארמאניע די לאדזער פועלי-ציון -ארגאניזאציע גרייט צו א פייערליכען קבלת-פנים.

סענסאצ. געשיכטע מיט 3 שוועסטער

עס האט זיך אנגעהויבען מיט 30 יאהר צוריק אין לאדז און זיך פערענדיגט אין ניו-יארק

מרים האט איצט געזעהען פאר זיך א גוטע געלעגנהייט צו געווינען יאסלען פאר זיך הין זי האט זי גענומען אויסנוצען די געלעגנהייט אויף איהר אייגען'עם שטייגער. רבקה'לע האט ביי יאסל'ען אויסגענומען מיט איהר נאאיווקייט; חוה'לע, ווי־דער — מיט איהר אינטערעס אין דערזעלבער פארטיי און מיט איהר אינטעליגענץ. מרים האט געהאט אן אנדער אייגענשאפט, מיט וועלכער אוים צונעמען ביי א מאן — זי איז געווען קאקעטיש פיל מעהר ווי רבקה'לע און חוה'לע.

מרים האט אנגעווענדעט איהר קאקעטישע מיטלען און זי האט געהאט א ביסעל ערפאלג. יאסעל איז געווארען נעהנטער צו איהר. ער האט זיך אנגעהויבען מיט איהר אביסעל מעהר צו אינטערעסירען. יאסעל איז אייגענטליך זייט יענער ערשטער פאסירונג געווען זעהר אומעטיג. טיף אין הארצען האט ער געבענקט נאך רבקה'לען און אפילו ווען ער האט פערבראכט מיט חוה'לע. דאס איז נאך מעהר געווען דער פאל, ווען ער האט פערבראכט מיט מרים'ען. זיי זענען ביידע פאר איהם געווען בלויז דער פערשוואונדענער רבקה'לעס שוועסטער.

מרים האט ביי זיך בעשלאסען צו פאהרען מיט יאסלען קיין אמעריקא. דאס וועט זיין ווייט פון דער היים. דארטען וועט זי איהם געווינען פאר זיך און מיט איהם חתונה האבען. אבער זי האט איהם, נאטירליך, איהר פלאן נישט געזאגט. זי האט בלויז גענומען איהם איינרעדען צו פאהרען קיין אמעריקא.

— דארטען איז דא א גרויסע יודישע ארבייטער בעוועגונג! דארטען זענען דא א סך אנטלאפענע רעוואלוציאנערע! דארטען איז פארהאן יודיש לעבען! — לאמיר פאהרען אהין!! — אזוי האט מרים מיט איהם איינגעטענהט.

— אבער דערויף האבען מיר דאך נישט גענוג געלד. — האט יאסעל געענטפערט.

— מיר האבען איבערגענוג! — האט מרים געענטפערט.

יאסעל האט זיך געלאזט איבעררעדען און איז מיט מרים'ען געפאהרען קיין אמעריקא. זיי זענען אנגעקומען אהער אין נאוועמבער 1906. מרים האט זיך באלד גענומען איינארדענען אין ניו-יארק. זי האט גענומען צוויי א מערען ביי א פרוי דאון-טאון — איינס פאר זיך און איינס פאר יאסלען. זיי זענען ביידע געווען ביי דער פרוי סוב-לאקאטארען. אזוי ארום האט זי געהאט כסדר די געלעגנהייט צו זעהען יאסלען.

יאסעל האט זיך דא די ערשטע צייט געפונען אין א זעהר געדריקטען צושטאנד. מרים האט זיך באלד איינגעארדענט, יאסעל האט זיך אבער נישט געקאנט איינארדענען. ראשית האט איהם גארנישט אינטערעסירט. צווייטענס האט ער נישט געוואלט און נישט געקענט ווערען קיין שאפ ארבייטער. עס איז געווען בלויז איין פאך, וואס האט איהם אינטערעסירט, און דאס איז געווען פאטאגראפיע. ווען מרים האט זיך דאס דערוואוסט, האט זי שוין נישט געוואוסט, ביז זי האט געקראגען פאר איהם א פלאץ, וואו צו לערנען זיך דעם פאך. זי האט געדארפט דערפאר איינצאהלען 50 דאלאר און זי האט עס באלד געטאן.

אבער כאטש יאסעל האט זיך דעמאלט געפונען אין א זעהר בעדריקטען צושטאנד, האט ער אבער זיך אויסגעהיט פון איין זאך, נעמליך פון צו מאכען וועלכע עס איז פאר-שפרעכונגען אדער שריט מיט מרים'ען, וואס זאלען איהם פערפליכטען צו איהר. ווען מרים פלעגט יוערען אביסעל ראמאנטיש, האט ער איהר באלד ערקלערט, אז ווי לאנג ער האפט נאך צו געפינען רבקה'לען, וועט ער פון קיין אנדערע פרויען נישט טראכטען.

— און וואס איז געווען מיט חוה'לען? זייט איהר דען נישט געווען פערליבט אין איהר? — האט מרים איהם געכאפט.

— פערליבט? ניין! מיר האבען גאר צוזאמען פערברענגט ביי א געמיינזאמער ארבייט און ביי געמיינזאמע דיסקוסיעס! — האט יאסעל איהר געענטפערט.

(פארטזעצונג קומט)

טעאטער „ראזמאיטאשטשי"

ציגעל-גאס 27, טעל. 112-25

דיר.: דוד צעלמייסטער.

גאסטשפילן פון

„יונגע בינע"

(יונג-טעאטער)

קינסטל. לייט.: ד״ר מיכאל בראנדט

היינט, דינסטאג 9 אוונט

גרויסער שלאגער

מי סי סי פי

סצענישער רעפארטאזש אין 32 בילדער פון לייב מלאך. — אינסצעניזאציע און רעזשי: מיכאל בראנדט. מוזיק און טעקסט: הענעך קאן. — בילעטען אין קאסע פון טעאטער.

טעאטער, מוזיק און פערוויילונג (קאמוניקאטען)

יוסף שמידט אין פילהארמאניע

היינט, דינסטאג 8.30 אוונט טרעט אויף אין זאל פילהארמאניע יוסף שמידט, דער קעניג פון די טענארען, בעקאנט פון די שענסטע און מעלאדישסטע קלאנג-פילמען און ראדיא-אודיציעס.

דער גרויסער ארטיסט האט פארגעבריטט פאר לאדז א ספעציעלען נייעם פראגראם. וועלכער וועט אהן שום צווייפעל בעצויבערן דאס פובליקום.

יוליוש אסטערווא און דער פארנעל - באלעט אין שטאטישען טעאטער

היינט דינסטאג האלב 8 אין אוונט ווערט געשפילט אין שטאטישען טעאטער ווערנערס דראמע „מענשען אויף אייז".

מארגען, מיטוואך מאלנאר'ס קאמעדיע „די גרויסע ליבע" מיט דעם בעריהמטען ארטיסט יוליוש אסטערווא.

דאנערשטאג נאך איין אויפטריט פון דעם פארנעל-באלעט.

אונטער דער רעזשי פון יוליוש אסטערווא ווערט איצט פראבירט די בעוואוסטע דראמע פון סלאוואצקי „מאזעפא".

מעלדונג

לייענזאל ביי דער בראכאוו-ביבליאטעק איז שוין טעטיג

די בראכאוו-ביבליאטעק אין לאדז, וועלכע האט זיך איצט איבערגעצויגען אין א נייעם פערגרעסערטען לאקאל אויף זאכאדניא 59 (טעל. 191-50) האט איינגעארדענט אויך א ספעציעלען לייענזאל פון ביכער, ציימונגען און צייטשריפטען. פון לייענזאל אויפ'ן ארט, וועלכער געפינט זיך אין א ספעציעל איינגעארדענטען זאל, קאן מען געניסען נאר אן אפצאהל פון 10 גר. פאר גארדעראבע. דער לייענזאל איז בעזארגט מיט טאג-פרעסע און צייטשריפטען.

דער לייענזאל גיט די מעגליכקייט צו לייענען די אלע, וועלכע עס פעהלען די געהעריגע בעדינגונגען אין דער היים.

דער לייענזאל איז טעטיג טעגליך פון 10 ביז 2 און פון 4 ביז 9.30 אוונט.

KINO TEATR

MIRAŻ

היינט און פאלג. טעג!

דער וועלטבעריהמטער טענאר

Józef SCHMIDT

אין פילם א. נ.

דער גליקליכסטער

טאג פון מיין לעבען

ה. אקערמאן

ער און זיינע פרויען

ראמאן פון יודישען לעבען

43

ארימער בערקע — האב איך זיך געטראכט. — „וואס די אויגען זעהען נישט, טוט דעם הארץ נישט וועה"...

און איך האב זיך געהיט זעהר שטארק. בערקע זאל זיך, חלילה, נישט דערוויסען פון מיינע בעציהונגען מיט גיטלען, און דערפאר האב איך זיך ארויסגעצויגען פון זיין הויז און האב מיר גענומען אויף אן אנדער גאס אנאנדער צימער, וואו איך האב איצט אומגעשטערט זיך געטראפען מיט גיטלען...

עס איז אונז נישט גרינג אנגעקומען אויסצוהיטען זיך, אז בערקע זאל פון דעם נישט געוואויר ווערען, אבער מיר האבען אונזערע בעגעגענישן אזוי איינגעשירט, אז עס איז אויף שטענדיג פערבליבען פאר בערקע'ן א סוד, אז איך האב עפעס געהאט צו טון מיט זיין ווייב, און דערנאך איז נאך געקומען דערצו, אז איך מיט בערקע'ן זאלען ווערען גאר נאהענטע פריינט; די צרות אונזערע האבען אונז זעהר נאהענט געמאכט. און אין הארצען האב איך זיך א סך מאל געפיהלט שולדיג געגען איהם.

מיין נאהענטע פריינדשאפט מיט גיטלען האט אנגעהאלטען ארום אנדערהאלבען יאהר, און דורך דער צייט בין איך צו איהר צוגעבונדען געווארען מיט מיין גאנצער נשמה, און ווי מיר האט זיך אויס געוויזען, האט זי מיך אויך שטארק ליב געהאט. זי פלעגט עס מיר אויך זאגען, און איינמאל האט זי מיר שוין געגעבען אנצוהערען, אז מיר זאלען ביידע אנטלויפען און זי וועט איבערלאזען בערטשיק'ן, ווי זי פלעגט איהם רופען.

אבער דאס וואלט איך קיינמאל נישט געוואלט געטון. אזוי אפצודאנקען איהם פאר'ן גוטס, וואס ער האט מיר געטון — אויף אזוי פיל געזונקען בין איך נישט געווען.

די ערשטע צייט פון מיינע בעציהונגען מיט גיטלען, בין איך אפילו געווען זעהר דערשלאגען, דערפון, וואס איך בעטריג אזוי בערקען, אבער איך האב נישט געקאנט ביישטעהן דעם נסיון און איך האב זיך אונטערגעגעבען דער תאוה, וואס איך האב געפיהלט צו גיטלען.

זי איז באמת געווען א מערקווירדיגע נאטור: א פלאם-פייערדיגע, און ליגענדיג אין איהרע ארעמס האב איך געגעסען פון אזוי פיל גליק, וואס איך האב ביז אהער נישט געהאט געוואוסט...

זייענדיג מיט איהר, האב איך שוין כמעט ווי געהאט פערגעסען אין די איבערלעבענישען מיט די פרויען, וואס איך האב געהאט ביז אהער, און ווען נישט מיין רחמנות-געפיהל צו בערקע'ן, ווער ווייסט? — וואלט זי אפשר געווען מיין געזעצליך ווייב ביז'ן היינטיגען טאג.

אבער ווי עס ווייזט אויס איז א פרוי'ס נשמה טיף ווי דער ים און אפשר טיפער. ווייל צום גרונד פון ים קאן מען זיך דאך ארונטערלאזען, אבער וואס עס טוט זיך אויפ'ן גרונד פון א פרויס נשמה ווייסט קיינער נישט.

אין א שעהנעם טאג איז גיטעל אנטלאפען פון דער היים און זי האט זיך שוין מעהר נישט אומגעקעהרט. זי האט זיך אפילו מיט מיר נישט געזעגענט. אנטלאפען איז זי מיט דעם זעלבען בארבאנטשיק, ווען בערקע האט פערטריבען פון הויז, נאכדעם ווי ער האט איהם מיט גיטלען געטראפען אין אינטימע בעציהונגען. זי, ווייזט-אויס, האט טאקע דעם בארבאנטשיק באמת ליב געהאט און איז מיט איהם געשטאנען אין פערבינדונגען נאכדעם ווי איהר מאן האט איהם פערטריבען.

פארן אנטלויפען מיטן בארבאנטשיק האט בערקע'ס ווייב איהם איבערגעלאזט א בריוועל און האט ביי איהם געבעטען, אז ער זאל איהר מוחל זיין פאר וואס זי טוט עס, אבער זי קאן אהן איהר געליבטען נישט לעבען און זי מוז עס טון...

און אזוי ווי איך, א מאן ווי איך, האב דא געזעהן בערקע'ן וויינען, האב איך נאך ביי מיין לעבען נישט געזעהן.

ווען ער האט מיר געגעבען גיטעל'ס בריוועל צו איהם, איך זאל עס איבערלייענען, האט ער אזוי געקלאגט און געוויינט אויפ'ן קול, אז אנאקט ווען מען האט געקוילעט און נישט דערקוילעט.

אויף איהם קוקענדיג האב איך זיך אויך צו־וויינט און עד היום ווייס איך נישט צי האב איך געוויינט קוקענדיג אויף דעם צובראכענעם בערקע'ן צי דערפאר וואס איך וועל שוין גיטלען נישט זעהן...

א קורצע צייט נאך גיטעלס אנטלויפען איז פון אונזער קאפעליע גארנישט געווארען. געבליבען צוויי מוזיקאנטען: איך מיט בערקע'ן. ביידע אומגליקליכע, ביידע פערלאזטע, אבער דער אומגליקליכסטער איז געווען בערקע. ער האט גארנישט געקאנט קומען צו זיך פון דעם אומגליק, ער האט נאך גיטלען זעהר שטארק געבענקט און ער פלעגט געכט נישט קאנען ענטשלאפען ווערען בענקענדיג נאך איהר.

איך האב זיך צוריק ארייגעצויגען צו בערקע'ן אין שטוב, ווייל איך האב איהם אין זיין עלענדקייט נישט געוואלט לאזען אליין, און איך האב איהם געהאלטען אין איין טרייסטען, אז גיטעל וועט צוריקקומען צו איהם, און טרייסטענדיג איהם האב איך אליין אויך געהאפט, אז גיטעל וועט זיך אומקעהרען צוריק.

אבער די האפענונג מיינע איז נישט פערווירקליכט געווארען, איך האב שוין גיטלען קיינמאל מעהר אין מיין לעבען נישט געזעהן, און א שטיק צייט האב איך נאך איהר ארומגעטראגען א בענקעניש אין הארצען...

(פארטזעצונג קומט)

שלאגט רעקארד מיט זיינע פילמען פון היכער קלאס!

מיט Charlie Chaplin געהט היינט ווידער א פרעכטיגע פרעמיערע!

נאך דעם ריזיגן ערפאלג, וואס עס האט געהאט „היינטיגע צייטען“ מייסטערווערק פון VAN DYKE

די זעהר מעלאדישע און פאפולערע וועלט-אפערעטקע אין עמאציאנירענדן פילם-ראמאנס. ביז-איצט האט נאך קיינער נישט געהערט אזעלכע שעהנע רייצענדע מעלאדיעס ווי מ'הערט אין „Rose Marie“

שוין אין נעכסטן פראגראם: „דער קליינער לארד“

„Rose Marie“

אצ

מיט Jeanette Mac Donald i Nelson Eddy

קלאנג-קינא

CAPITOL

זאוואדזקא 16

קליינע אנאנסען

ו זלאטי

אנאנאס ביז 15 הערטער

פרייע פאסטענס

עס ווערט געזוכט א האנד-זאקען-מאכער, 11-טער ליסטאפאד נומער 6, וואוינונג 21.

א קוואליפיצירטע האנד-שפולערין ווערט געזוכט. מלינארסקא 17 טענענבוים.

פון זאפארט קענען זיך מעלדען אנ'ערשטקלאסיגער אביטרמאשינער, פרעסער און האנד-נייהעריגס צו דאמען-מאנטלען. צו ערפאהרען ביי י. שלאמאוויטש, קאמיענא 1.

א קוואליפיצירטע קראנט-שפולערין קען זיך מעלדען גדאנסקא 24, וו. 9, שטיינמאן.

א קוואליפיצירטער ארבייטער צו דאמען-בעשטעלט קען זיך זאפארט מעלדען ביי פרידמאן, אנדזשעיא 4.

ס'ווערט געזוכט גוטע לעדער-קורטקע-ארבייטערס ביי דער בעוואוסטער פירמע א. פרעספורגער. צו מעלדען זיך זאפארט פל. וואלנאשטשי 7.

עס ווערט געזוכט קוואליפיצירטע מענער-שניידער-ארבייטער. צו מעלדען זיך טראוגוטא 8, ניימאן.

ס'ווערט געברויכט א יונגעל פון 15 יאהר צו צוטראגען צייטונגען ביים צייטונגס-פערקויפער 6. שערפען 29.

ראקאלען

א געהעלב אהן וואוינונג צו פערמיטען זאוואדזקא 32. צו ערפאהרען ביים אדמיניסטראטאר. 7058

אנ'אינטעליגענטער יונגערמאן קען בעקומען אנ'ארט צו שלאפען ביי אנ'אינטעליגענטער פאמיליע: פיעטריקאווער 69, וו. 58.

א גאלאנטעריע-געשעפט אין צענטער פון שטאט מיט א שיינע וויסטאווע, קאמפארט איינגעארדענט, זאפארט אבצוגעבן, ביליג דירה-געלד. אפערטען אונטער „גאלאנטעריע-געשעפט“.

פערשידענעס

קומט און איבערצייגט אייך! היימישע מיטאגען פריש און געשמאק פון 5 געמג מיט געפליגעל פון 80 גראשען און 1 זל. פילסודסקיעגא 74, וו. 18.

ס'ווערט געזוכט א שותף מיט 1000 ביז 3000 זל. צו אנ'איינגעפיהרס ארטיקעל פון 30 ביז 40 פראצענט פערדינסט. אפערטען אין אדמיניסטר. אונטער „W.“

איך גיב ארויס ארבייט אויף אנ-8-ער שטריק-מאשין פון 70—80. צו ערפאהרען פיעטריקאווער 66, וו. 31.

Wiedza szczyci, umiejętność syci! גרינדליכע און פראקטישע לעהרע פון בוכהאלטעריע, האנדלס-קארעספאנדענץ, אריטמעטיק אויף מאשין-שרייבען. פרייזען צוגענגליכע. איינשרייבונגען און ביטשריפטען-ביורא פילנאצא 9.

Doktór

A. S. Tenenbaum

אינערליכע קראנקהייטען (ספעציעל לונגען)

צוריקגעקעהרט

Piotrkowska 109

telef. 220-25

בחנם ווערט צוגעפאסט אלערליי גלעזער!

„OPTICUM“

28 פיעטריקאווער 28

בעזיצט אויף לאגער א גרויסן אויסוואהל פון פערשידענע ברילען, בינאקלען, אלערליי צילינדער-גלעזער, קאמבינירטע גלעזער, טערמאמעטערס. אלעס צו די ביליגסטע פרייזען. ס'ווערן אויך אויסגעפיהרט ווסמל. רעפאראטורען פינקטליך און רעיעל. — גערעכנט די שרעקן עס ווערען אנגענומען אלע ארט רעצעפטען פון די ה"ה דאקטוירים.

ווילסטו פערקויפען א ניימאשין

און ערהאלטען דעם העכסטען פרייז?

ווענד זיך צו:

Skład maszyn do szycia

Singer i Lachman

Łódź, Zydowska 2,

telefon 246-73.

בעקאנטמאכונג.

דאס קאנצעסיאנירטע בימשריפטען-ביורא צו דער געריכטס- און אדמיניסטראטיוו-אינסטאנצען פון

SALOMON ZALCMAN

איז איבערגעטראגען געווארן פון 1-טען סעפטעמבער ד. י. פון זגערזשער 23

אויף זגערזשער 50

St. Felczer

H. NEUMARK

צוריקגעקעהרט

28 פאלודניאווא 28

טעל. 163-46

נעמט אן ביז 10 פריה און פון 2—4 נאכמ. פאר אונבעמיטעלטע הנחות.

DR.

Daniel Kon

STERLINGA 5, tel. 228-08

אינערליכע און נערווען-קראנקהייטען

נעהמט אן פון 5–7 אווענד.

צוריקגעקעהרט

DR. MED.

Ł. Pikielny

אוראלאג-כירורג

ספעציאליסט פאר נירען, בלאזען און אורין-קראנקהייטען

NAWROT 8, tel. 219-90

נעהמט אן פון 4—7 נאכמיטאג

צוריקגעקעהרט.

Dr. med.

P. Braun

צוריקגעקעהרט

ספעצ. פאר טריפער, סיפילים און הויט-קראנקהייטען. בעהאנדלונג פון מענער-שוואכע

צעגעלניאנא 4, טעל. 100-57

נעמט אן פון 8—2 מיטאג און פון 4—9 אוו. ספעציעלער ווארטע-זאל פאר פרויען. פאר א ונבעמיטעלטע—לעטשניצע-פרייזען.

Dr. B. Hurwicz

Choroby skórne i weneryczne

Piotrkowska 10

נעמט אן פון 8—11 און פון 5—9 אוו. זונטאג און יום-טוב – פון 8—1 בייטאג

וויכטיג פאר ברוך-קראנקע

(רופטורען) זאווי פון פערקרימונגען פון רוקען-ביין (הויקערס). פאראליזשען, ביין-שווינדזוכט, פלאטפוס און פערשידענע אנדערע פערקריפלונגען-ליידענדע.

פאר פערשידענע ארט רופטורען פערעלטערטע און די געפערליכסטע ביי מענער, פרויען און קינדער ספעציעלע ארטאפעדישע הייל-באנדאזשען לויט מיין מעטאדע היילן און בעזייטיגען ראדיקאל יעדן איינציגן ברוך.

ביי מאגען און קישקע - זענקונג ספעציעלע אינדיווידועל צוגעפאסטע לייב-הייל-באנדאזשען.

פאר הויקערס ספעציעלע גארסעטען און גלייכהאלטערס.

געגען ביין-שווינדזוכט ספעציעלע ארטאפעדישע אפאראטען פון אלע סיסטעמען.

געגען שמערצענדע פלאטפים ספעציעלע ארטאפעדישע איינלאגען לויט ניפס-מאדעלען.

געגען קרומע אדערן ספעציעלע גומי-שטרימף לויט מאס.

קינסטליכע הענד און פיס

ספעציעלע הייל-ארטאפעדישע אנשטאלט

ספעצ. ארטאפעדער

א. פעטריקעוויטש, לאדז

9 פיראמאוויטשא 9, טעל. 177-09 (פריהער אלגינסקא

אכטונג! קראנקע מוזען זעלבסט ערשיינען.

טויזענטער דאנקזאגונגען קענען בעוויזען ווערען

PrywatnePogotowie

„SZYBKA POMOC LEKARSKA“

tel. 15-111

BAŁUCKI RYNEK

(Zgierska 56)

Czynne przez całą dobę bez przerwy.

Dr. med.

E. WAJNBERGOWA

אויגען-קראנקהייטען

Dr. med.

M. WAJNBERG

נערווען-קראנקהייטען

האבען זיך איבערגעצויגען אויף

LEGJONóW 3 (Zielona)

tel. 172-20.

DR. MED.

G. GERSZTAJN

ספעציאליסט פאר אויגען-קראנקהייטען

צוריקגעקעהרט

Traugutta 12, tel. 175-10

נעמט אן פון 11—2 און פון 5—830 אוו

Dr. med

J. Nadel

ספעציאליסט פון אקושעריע- און פרויען-קראנקהייטען

אנדזשעיא 4, טעל. 228-92.

נעמט אן פון 10—12 און פון 5—7 אוו. דער לעטשניצע בזשעזשינער 11 אין פון 12 ביז 1 בייטאג.

לעטשניצע

פאר ווענעריש-קראנקע

מענער - שוואכע און הויט-קראנקהייטען

פון דאקטוירים ספעציאליסטען

פיעטריקאווער 45

טעטיג פון 9 פריה ביז 9 אווענד. פרויען און קינדער נעמט אן א פרויען-דאקטאר פון 1-11 און פון 5-7 אווענד.

א בעראטונג 3 זל.

לעטשניצע

פאר ווענעריש קראנקע

פון דאקטוירים ספעציאליסטען

לאדז, זאוואדזקא 1

טעל. 122-78

טעטיג פון 8 פריה ביז 9 אווענד.

ווענעריש-קראנקע, מענערשוואכע און הויט-קראנקהייטען

אנאליזען פון בלוט און אורין

די פערהיטונגס-סטאציע

איז טעטיג א גאנצען מעת לעת

פאר פרויען א ספעציעלער ווארטע-זאל

א בעראטונג 3 זל.

Dr. med.

M. GLAZER

ספעציאליסט פאר הויט- און ווענערישע קראנקהייטען

צוריקגעקעהרט

ZACHODNIA 64, tel. 185-49

נעהמט אן פון 12—2 מיטאג און פון 7 ביז 8.30 אווענד.

זונטאג און חגאות פון 10—12 בייטאג.

Doktór

M. Kalisz

אויבערגעזעצט אין ראסטאק

צאהן-ארצט

סטאמאטאלאג - כירורגיע

פיעראצקיעגא 7 (וואנגעליצקא)

טעל. 108-26

אויפנעהם-שעה'ן פון 3—7.

Dr. med. Niewiażski

ספעציאליסט פאר טריפער, סיפילים און הויט - קראנקהייטען. בעהאנדלונג פון מענער - שוואכע

אנדזשעיא 5, טעל. 159-40

פראנט, 1טער שטאק

נעהמט אן פון 8-11 און פון 5-9 אווענט. זונטאג און יום טוב פון 9-1 נאכמיטאג. ספעציעלער ווארטע - זאל פאר פרויען

DR.

S. Kantor

ספעצ. פאר הויט און ווענערישע קראנקהייטען (מענער-שוואכע)

90 פיעטריקאווער 90

טעל. 129-45

נעמט אן פון 8—2 נאכט. און פון 6—9 אוו

די מאדערנע

טאנץ-שולע

אויף פיעטריקאווער 89

קוועד אפיצינע פארטער

אונטער דער ליטונג פון בעקאנטען דיפלאמירטען טאנץ-לעהרער

S. RUBINSZTAJN

נעמט אן אנשרייבונגען פאר אנפאנגער טעגליך פון 10 פריה ביז 10 אווענד.

בעמ. פאר אונסערע שבת און זונטאג פראקטישע לעקציעס.

ספעציעלע שטונדען פאר לאנג-געקליידעטע.

מיט אכטונג

דיפלאמירטער טאנץ-לעהרער.

ס. רובינשטיין

לעטשניצע

פון דאקטוירים-ספעציאליסטען

11 בזשעזשינער 11

טעל. 137-63.

עס נעהמען אן פאלגענדע דאקטוירים:

ד"ר קויפמאן, ד"ר דינענזאן, ד"ר רויטער, ד"ר שפירא, ד"ר נאדעל, ד"ר י. איציקזאן, ד"ר סטופאי. ד"ר שמירגעלד

נערווען-קראנקהייטען

און דענטיסטין סטאראפאלסקא.

וויזיטען אין שטאט. אלע ארט מעדיצינישע הילף. קאבינעט פאר פיזיקאלישער טעראפיע

אלע ארט איינפונגען.

א וויזיט 3 זל.

ד"ר העללער

ספעצ. פאר הויט און ווענערישע קראנקהייטען און מענער - שוואכע

8 טראוגוטא 8, טעל. 179-89

נעמט אן פון 8—11 און פון 4—8 אוונט. זונטאג פון 10—2 מיטאג.

צוריקגעקעהרט

פאר פרויען – א ספעציעלער ווארטע-זאל

פאר אונבעמיטעלטע לעטשניצע-פרייזען

Dr. med.

I. Kurchin

Łódź, Kilińskiego 61.

Tel. 249-70

przyjmuje od godz. 6–7½

Dr. med.

M. TAUBENHAUS

צוריקגעקעהרט

ספעציאליסט

פאר אקושעריע און פרויען-קראנקהייטען

פערהיטונג געגען שוואנגערשאפט

זגערזשער 11, טעלעפאן 246-09.

נעמט אן פון 8—9 פריה און פון 4—8 אוו

Dr. med.

Z. DATYNER

אוראלאג

ספעצ. פאר נירען בלאז און אורין-קראנק.

ZACHODNIA 59a, tel. 148-95.

נעמט אן פון 9-11 און פון 6-8 אווענט

צוריקגעקעהרט

Dr. med.

Michał Wejs

אינערליכע און קינדער-קראנקהייטען

לאגעווניצקא 25, טעל. 215-18

צוריקגעקעהרט

עמפפאנגס-שעה'ן פון 11—1 און 6—8³⁰ אוו.

Dr. med.

Józef Imich

ספעציאליסט פאר האלז, נאז און אויערן-קראנקהייטען

צוריקגעקעהרט

MONIUSZKI 1, tel. 20-997.

Za wydawnictwo „Najer Folksblat“, spółdz. z odp. udz. Ch. J. Brzustowski i P. Wajntraub. Redaktor odpowiedzialny: Chanon Kaufman
Czcionkami i druk. tow. „Najer Folksblat“, Piotrkowska 21